

Foia enciclopedică literară lunară.

ADMINISTRAȚIUNEA
ȘOIMUȘ (POSTA: NAGY-SAJÓ).

ABONAMENTUL:
PE AN 6 FL. (15 FRANCI).

REDAȚIUNEA:
RETTEG (RETEAG).

Blăstemul Șerpelui.

(Poesie.)

Când superbul Eosfore, degradat din demnitate,
Se convinse că mândria e mai mare 'ntre păcate,
Și că singură atrage cea mai tristă din urmări,
Până 'n fund secând noianul chiar cerescii îndurării,
Cunoscea a luptei armă ucigașă și mijlocul,
Căci prin ea el aprinsese mai întâiu în ceruri focul.

Dar ne-având puteri să lupte contra regelui ceresc,
Gelos, armele-și dirige contra celui pământesc,
Și spre a 'nvinge, el îmbracă p'a sa fică 'nșelăciune
Cu vesminte 'ncântătoare, haine noi de seducțiune;
Chiamă totă măestria, ia pe șerpe ajutor;
Arma lui este mândria, gelosia 'nvătător.

Incântat de perspectiva ce viclenul îi promite,
Fără a crede 'n existența unei curse pregătite,
A creației cunună spre prăpastie 'mbrâncit
De păcatul, vechiu ca lumea, ce 'ntâiu cerul a mânjit,
Sfarmă ordinea morală, calcă-a cerului credință,
Măsurându-și fericirea după a s'a independință.

Dar cedând el la ispita de'nșeire, cum spera,
Cade 'nvins ca și titani, de pe culmea unde sta.

Deci vădit e că ăst vițiu, eosforica îngâmfare,
La om fu a șteitei mincinosă imitare.
Din fiu scump iubit de Tatăl, el devine-acum vrăjmaș,
Din viu templu de candore, al păcatului locaș.

Dar ce face înțelepciunea nesecată, infinită,
In mijlocele-i de milă cătră lumea învechită?
Din minutul chiar când omul frânse voile ceresci,
Dumnezeul milii îl chiamă; O, Adame! unde esci,
Și ca erăși să-l ridice din grozava lui cădere
Und' mândria-l apucase, eclipsind alui vedere,
Ia o cale 'n tot opusă, antidotă de uimit,
Și d'ajuns ca să combată bola care l-a orbit.

De aceea 'n umilință cel promis se investesce
Și ca rob al slavei rege tipul robului primesce.
O, mândria blăstemată! esci bătrână pe pământ;
Anunțatul te sdrobesce prin al său pogorământ!
Căci victorie deplină ce uimesce 'ntrega lume
E când slabul bate, 'nvinge pe cel tare și cu nume.
Isbesci forța tot cu forță? o înalți îi faci onori;
Nu e planul providinței precum e la muritor.

Prelucrare de Joan Negrescu.

Ceva despre Bucovina.

Când dicem că suntem „Români”, trebuie se ne aducem aminte că numele nostru vine dela cetatea „Roma”, care s'a zidit la anul 753 înainte de Christos și stă până în ziua de azi, colo în Italia, unde nu-i erno frigosă ca pe la noi. Și noi din acea țară am venit aici, adică nu chiar noi, ci strămoșii noștri, pe care i-a adus pe aceste plaiuri împăratul Traian pe la anul 105 după Christos, adică acu's 1793 ani. Și nu ne-ar fi adus pôte p'aici, dacă nu ar fi avut necaz cu *Daci*, adică cu poporul ce trăia până-n-tracolea pe aceste plaiuri, pe unde azi șed Ungurii și Românii adică prin Ardél, Bănat, Bucovina, România și Basarabia. Dar *Daci*, fiind omeni neastemperați, necăjeau mult pe vecinii lor, pe Romani, de aceea Traian s'a hotărât se-i stângă de pe fața pământului, ca se nu mai aibă necaz cu ei. Așa a și făcut Traian, că a venit cu armată mare asupra lor, i-a bătut aici la ei acasă, i-a ucis, ér cei rămași au luat lumea-n cap de frica Romanilor, ori au fost prinși și duși la Roma în robie. Apoi Dacia fiind golă, ori aproape golă, o a împopulat Traian cu coloni aduși din Italia și din totă împărăția romană. Dela acei coloni ne tragem noi Români de azi și de aceea ne și numim Români; dela ei ni-a rămas pământul ce-l călcăm, care ne nutrește — până suntem vii — și care ne primesce în sinul seu după moarte, acest pământ „cu al nostru sânge îngrășat, cu a noastră lacrimă udat”, dela strămoși ni-a rămas și limba ce o avem — limba românească.

Timp de vre-o 270 de ani avură strămoșii noștri pace pe aceste plaiuri, cari se numiau Dacia Traiană. Dar după aceea începură a roii din Asia și a da năvală preste împărăția Romanilor mulțime de popore seltabice: Goții, Hunii, Ghepidii, Avarii, Slavii, Bulgarii, Ungurii, Pecenegii, Cumanii și Tatarii, cari aproape o mie de ani s'au preumblat prin Europa pustiind, ardând, răpind tot ce le sta în cale. Dar dela o vreme s'au dus mai tôte, cum au venit, ér care s'au așezat în Europa, s'au îmblândit, și au părăsit viața nomadă și s'au făcut cetățeni stabili ca Europeanii. Pe poporul roman însă nu l'au putut stinge, căci precum rêsar dintr'o trupină de viie mlădițe prospete și tinere, așa au rêsărit și din trupul cel vechiu al imperiului roman alte popore tinere: Francezii, Italianii, Spaniolii, Portugesii și noi Români. Noi aceste 5 popore, suntem dintr'o trupină, dintr'o viță și de aceea ne și recunoșce întréga lume sub nume de viță latină (romană), decî suntem frați de un sânge, de o mamă; limbile acestor 5 popore surori tôte își au începutul din cea romană (latină). Tôte aceste popore se țin de religiunea romano-catolică, afară de noi Români, din cari unii suntem gr.-cat., ér alții gr.-ort

Pe timpul năvălirii popórelor celor barbare strămoșii noștri din Dacia și-au mântuit viața în munții Carpați, ce încungiuură Ardélul de tôte părțile. Ér după ce popórele acele seltabice s'au retras, din acei Carpați au prins Români a roii ca dintr'o matcă și a se resfira eră pe câmpiile, cari erau odată în stăpânia lor. Astfel Români sub conducerea lui Dragoș s'au coborît din codrii Maramureșului Ardelenesc pe la 1288 și au întemeiat statul Moldova; Rad Negru s'a dus din Carpați l'ăgărășului din Ardél și a fundat România.

Moldova era între riurile Moldova, Sirete, Nistru și Marea-Negră; România între Carpați, Nistru și Dunăre. Timp de 487 ani fu așa, dar pe la 1775 o parte a Moldovei — *Bucovina* trecu la împărăția Austriei, adică se rupse de cătră maica sa — Moldova. Sub stăpânirea domnilor Moldovei se numea Bucovina „țera de sus”, mai târziu „Arborosă”. Ca totă Dacia traiană, așa a avut și Bucovina de suferit din partea popórelor barbare ce au inundat'o pe timpul năvălirii popórelor: Goți, Gepidi, Huni, Avari, Unguri, Tatarii ș. a. care au lăsat după sine numai groză și frică.

În acest timp de aproape o mie de ani Români toți — așa dară și cei din Bucovina — fură împiedecați în desvoltarea lor culturală și fură bunî bucuroși că-și pot mântui viața, datinele și limba, și ca se potă păstra aceste comori, luptau contra dușmanului pe moarte — pe viață; ér când nu mai puteau lupta de fôme și obosală, atunci se ascundeau în desul codrilor, în creerii Carpaților și duceau cu ei aceste comori scumpe, ca se le potă lăsa întregi, neștirbite urmașilor lor.

Cât timp fu Bucovina parte întregitoare a Moldovei, avu sôrtea aceeaia, dar de când s'a încorporat la Austria adică dela 1774, lucrurile s'au schimbat. Bucovina s'a încorporat la Austria prin învoirea făcută între cei mai mari ai Austriei și între generalul moscăcesc Romanțov, ca adică se iae Bucovina dela Turc (că Moldova întregă era sub stăpânia turcescă) și se o încopcie la Austria (7 Maiu 1775). După numărarea poporului Bucovinei, care mai tot era *Moldoveni*, s'a adevărit, că la 1776 era 75 mii de suflete locuind în 3 orașe: Suceava, Cernăuț și Siret și în 229 sate. Din aceștia erau 415 preoți, 86 dascăli, 466 călugări, 88 călugărițe, 285 dirigători mai mici, 45 neguțători, 14,992 țeranî, 58 Armeni, 522 Jidanî și 294 Țiganî*), va se dică nici o mie nu erau străini ci toți *Români*, seu cum se numeau și se numesc ei până în ziua de azi *Moldoveni*. Fiind poporul Bucovinei mai tot Români, dela sine urmeză că limba românească o vorbia și o folosia în tôte afacerile și cum că așa era, dovedesce și scrisoarea tipărită la 27 August 1777 prin care împărătesa Maria Teresia chiamă deputați de tôte stările poporului se se adune pe 1/13 Octobre în Cernăuți, ca se jure credință cătră tron și împărăție. Îtă începutul acelei tipărituri:

„Noi Maria Teresia cu mila lui Dumnezeu.

»A Rîmului împărătesă, văduvă crăiască dela țera Ungurască, Bohemia, Dalmația, Croația, Slavonia, Galiția și Lodomeria; Archicnehină de Austria, Cnehină dela Burgundia, Cnehnă dela Brant, Mare Cnehnă dela Toscana la toți și fiește căruia ce sunt locuitori într'acesta Bucovina dstrict, care ori unde ce sat sau moșie au aice de stăpânesc, cu care sunt ai noștri supuși sau podani și protecția noastră sunt vrednici a avé: Adică tuturor Metropoliților, Archiepiscopii, Episcopii, Archimandriți, Dichei, Eguameni, Protopopi, Preoți, Mazili, ruptași și la tótă prostimea, orașe, tîrguri, sate, și la tótă obștea, atât parte bisericască cum și lumescă, vă adevărim întâiu a noastră împărătescă și crăiescă milă, gând bun și tot binele, căroră noi cele arătate mai jos arêtăm și însciintare facem» (și așa mai departe totă scrisoarea e românească, de unde iase, că p'atunci românește se scria cătră obștea Bucovinei, a cărei limbă era românească). În privința acesta avem mai multe dovești. (veđi „Parți alese din Istoria Românilor bucovineni” scrisă în limba poporală de eruditul și zelosul preot *Constantin Morariu*, Cernăuți, 1893).

Dar la 1786 se împreună Bucovina cu Galiția, care împreunare țină 62 ani, adică până la 1848. Și de-odată cu acesta împreunare urmară asupra poporului român bucovinean relele cele mai mari descrise în modul următor de un vrednic scriitor al nostru:

Nici sângerosele și necurmatele resbóie întemplate pe pământul Bucovinei, nici năvălirile seltabice ale Tatarilor și Cazacilor, nici năvălirile turbate ale Turcilor nu au adus mai multă stricăciune nației române din Bucovina, decât acesta împreunare nefirescă cu Galiția în restimp de 62 ani lungi ca 62 sute de ani. Căci în acest

*) După comunicatul dlui Dr. I. G. Sbiera în Enciclopedia română pag. 60, la 1784 erau în Bucovina locuitori ortodocși cam 133.655 suflete. De atunci locuitorii s'au înmulțit foarte repede, moșnenii pe cale firească, er ceialalți mai mult prin emigrare, astfel că cu toții la olată erau la 1840 cam 646.591 suflete, din aceștia la 1884 erau 455.562 ortodocși.

timp nenorocit o parte a Bucovinei a început se-și perdă fața cea drept românească, în acest timp poporul românesc a început strașnic a-și pierde limba, apucând a se da la limba rusescă, va se dîcă în acest timp s'a încuibat în Bucovina rătăcina unui reu, care, cu greu se va mai stîrpi.

Polecii și Leșii galițeni, cari inundară Bucovina după împreunarea acestei cu Galiția, au fost varga lui D-șeu pentru Români bucovineni. Ei, îndată ce au pus mâna pe Bucovina, au scos pe învățătorii români din școle, au scos pe dirigătorii români din dirigătorii, și în locul lor au băgat tot Poleci. Aceștia zugrumau limba românească, schimoseau numele românesc, limba românească nu mai fu suferită nicăiri în Bucovina, ér în școle era chinută și batjocorită cu sêlbătăciă fără margini. Făcură dascălii poleci un măgar tăiat de hârtie ori zugrăvit pe o tablă de lemn de care era legată o ață, și măgariul acela trebuia se l porțe de grumaz copilul român, ce cuteza a vorbi în limba sa română. Ca se scape nenorocitul copil de măgar, pândia se auđă pe alții vorbind românește și se le predee măgariul. Că, nu era destul batjocura de a purta măgariul la grumaz, dar Sâmbăta erau adunați la un loc toți școlarii din toate clasele și toți aveau dreptul de a stupi (scuipi) asupra păcătoșilor Români, ce aveau măgari la grumaz. Une ori pe cei cu semnul îi și băteau dascălii poleci. Cu bățul scoteau din capul copiilor de Români limba românească, cu bêtul băgau în capul lor limba leșecă.

„Școlărișelor române le dîcea dascălii poleci, când le auđia vorbind românește: „Ar fi copile frumușele și de trébă, dar ni-i gréță că vorbesc țigănesce.“

În popor virise veneticii superstiția, că Dumneșeu nu va milui la judecata de apoi pe cei ce vorbesc țigănesce (așa batjocureau limba română), ér pe cei ce vorbesc rusesc i va pune la mésză cu sine, că D-șeu cu ângerii vorbesce numai rusesc.

Așa copii de frica măgarului și a bățăilor, copilele de frica hulelor și a batjocurilor, omenii mari de frica osindei vecinice părăsiră româneșca și încet încet se deprinsă cu rusasca și leșasca cât — nu se mai puteau cunósce de sunt Români ori străini.

Căci străinul ne tot pasce
De nu ne putem cunósce.

E mirare decî că bietul Eminescu, întristat până în adâncul sufletului de această stare de lucruri, a doinit de resunau codrii și văile:

Dela Nistru pân' la Tisa
Tot Românul plânsu-mi-s'a
Că nu mai pote străbate
De-atâta străinătate?

Nu, căci el vedea limpede cu cei doi ochi ageri ai sei că:

Din Hotin și pân la Mare
Vin muscalii de-a călare.
Dela Mare la Hotin
Mereu calea ne-o atin;
Din Coian în Vatra-Dornii
Au umplut omida cornii
Și străinul te tot pasce,
De nu te mai poți cunósce,
Sus la munte, jos la vale
Au făcut dușmanii cale,
Din Sătmar pân' la Săcele
Numai vadurî de acele.
Vai de biet Român sêracul
Indêrêt tot dă ca racul,
Nici îi merge, nici se-ndémná
Nici îi este tomna — tomná,
Nici e véră — véră lui.
Și-i străin în țera lui,
Dela Turnu-n Dorohoi
Curg dușmanii în puhoi
Și s'aséđă pela noi,
Și cum vin cu drum de fier
Tóte cântecele pier,
Sboră paserile tóte
De négra străinătate;
Numai umbra spinului
La ușa creștinului!

La această stare ticălosă aduseră străinii pe biata Bucovina, dar la 1848 s'a îndurat bunul monarch Francisc Iosif a ridică Bucovina la rangul de ducat dărîndu-i neatárnarea în cele ale cârmuirii, și această s'a făcut, după cum spune diploma din 9 Decembre 1862: arătându-se din trecut că deosobirea de limbă nu lasă se fie dorită o contopire a Bucovinei cu Galiția. Decî, limba română a fost care a despărțit pe Bucovina de Galiția, și numai prin limbă își pote Bucovina păstra neatárnarea ei dela Galiția. Norocul că în cei 62 de ani nu și-au uitat Români limba de tot și nu au înlocuit'o cu ceea ce le promiteau împărăția ceriului, că altcum în veci erau legați de Galiția. Decî, frați bucovineni, limba, limba și ér limba! Limba românească curată se fie vorbită în familiile vóstre, în școlile vóstre, în bisericile vóstre, în tóte afacerile vóstre, căci aveți dreptul de a o susține și aveți sfânta datorință de a o cultivá ca se o lăsați moștenire urmașilor vostri. Acesta se o scie tot Românul, ori unde s'ar aflá el, prin urmare și Români din Bucovina.

Dar, dacă undeva a fost și mai este periclitată limba română, atunci în Bucovina a fost, și periclitată fiind limba, periclitat era viitorul Românilor bucovineni ca parte aparținătoare națiunii române; era pe calea renegării. De gróză că nu pot vedea fața lui D-șeu ca ceea ce sunt, prinseră a se da de cea ce nu erau — de Ruși, »numai și numai se potă vorbi cu bunul D-șeu pe cea lume rusescă, căci El altă limbă nu vorbesce decât rusasca!«

Boerii și bogatii se încuscreau cu nêmurî străine; în palatele lor primiră străine limbî, străine obiceiuri, ér poporul se desnaționalisa vedênd cu ochii. Așa aflá anul omie optsute patru decî și opt pe Români bucovineni. O singură familiă din boerii cei vechi mai cuteza pe față a se da de Români, o singură familiă mai cultiva simțemintele naționale — ilustra familiă Hurmuzache. Dar cu revoluția din 1848 de odată aduse D-șeu în Bucovina pe învățătorii dela Blașul Transilvaniei, pe nemuritorii Aron Pumnul, care aduse Românilor bucovineni aminte ce însêmneză cuvintele „Nația“ și Limbă.

„Nație — dîce el — este poporul care are același sânge, vorbesce aceeași limbă și are aceleași datini și obiceiuri. Poporul este trupul, ér limba este sufletul nației. Pentru aceea, precum trupul fără suflet e mort, așa este și nația mórta fără limbă. Naționalitatea este dumneșescul, vecinicul și de odată cu omul născutul drept, de a se folosi de limba sa în tóte trebuințele vieții, în casă, în școlă, în biserică, și în cele ale cârmuirii. Nime pe lume nu pote luá dreptul acestu al limbei! Așa învăța Pumnul pe Români bucovineni. Din acel timp prind a se încuminți Români bucovineni, prinseră a-și ridica școle cât pela 1869 erau 108 în activitate și 104 proiectate, ér astăđi sunt în Bucovina 313 școle primare publice cu 821 învățători, mai sunt 8 școle secundare cu 154 profesori, doue școle pentru meserii, o școlă de cântăreți bisericesci, una de moșit și o universitate cu 36 docenți și 369 auđitori. Pre lângă acestea se mai aflá câteva școle și institute private, ca internatul dómnelor române, asilul de băieți români etc.

Reînviarea Românilor bucovineni ca națiune se datoresce fără îndoieală vestitei gazete „Bucovina“ redigată de ilustrii frați Georgiú, Alexandru și Eudoxiu Hurmuzaki (din oct. 1848 până în sept. 1850), apoi reintroducerii limbei române la institutul teologic (20 Dec. 1848) din Cernăuț, după care urma deschiderea catedrei de limba și literatura română dela facultatea filosofică din Cernăuț. După aceste urma la 1862 deschiderea Reuniunii de lectură, care se prefăcu în „Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina.“ Tóte aceste contribuiră la redeseptarea Românilor bucovineni din somnul cel de mórte în care-i adênciră dușmanii cei bárbari.

Cu pēna și cu graiul viu, în faptă și în ființă au propovêduit cultura națională la Români bucovineni, pre lângă frații Hurmuzaki, următorii bárbați binemeritați:

1. Pe terenul teologic: Vasile Ianoviciu, cav. Isidor Onciul.
2. Pe terenul didactic: Samuil Andrievici Morariu, Vasile Ianoviciu, Teoctist Blajevici, Aron Pumnul, Constantin Morariu (Andrievici), Nicolau Ieremievici Duban, Teofil Bendea.

3. Pe terenul belestristic: *Iraclie Porumbescu, Dumitru Petrino, Sim. Fl. Marian* (folklorist), *Vasile și Ion Bumbac, Mihaiu Eminescu*.

4. Pe terenul educațiunii naționale: *Aron Pumnul, Ion G. Sbiera, Dr. Dumitru Onciul, Constantin Morariu*, (se-l numim noi junior, spre deosebire de cel amintit sub 2) Apoi, când pe un teren, când pe altul, au mai lucrat la redescoperirea Românilor din Bucovina: *Dr. Vasile Mitrofanovici, Artemiu Berariu-Ieremieviciu, Dr. Ambrosiu Dimitroviță, Ion Iuvenal Stefanelli, Mihaiu Miron Calinescu, Ioan Berariu, Dionisiu O. Olinescu, Teodor V. Stefanelli, Dimitrie Isopescul, Isidor Vorobchievici, Stefan V. Isopescul, Stefan Stefureac, Ciprian Porumbescu, Dimitrie Dan, Dr. Alexandru Stefanovici, Eusebiu Popovici, Vasile Vladimir de Repta, Isidor cav. de Onciul, Dr. Emilian Voiutschi, Constan Cosovici, Constantin Popovici sen., Calistrat Coca, Mihaiu Bendevschi, Dr. Ioan cav. de Volcinschi, Grigore Halip, Simion Cobilanschi, Dr. Dimitrie Onciul, Dr. Georgiu Eusebiu Popovici, Vasile Calancea, Dr. Orest Popescu, Dr. Stefan Saghin, Alexiu Comoroșan, Dr. Teodor Tarnavski, Constantin Procopovici, Dr. Animpodist Dașchevski, Pompiliu Pipoș, Dr. I. V. Pașcan, Temistocle Bocancia, George Bogdan Duică, Eugenie Vorobchievici și alții mai mult ori mai puțin însemnați între cari și câteva mueri ca Sofia Stefanovici și Elena Voronca ș. a.*

Dintre toți și dintre toate mai mare serviciu descoperirii naționale în pătura poporului de jos, la omenii „mai puțin școliți”, a făcut foia „Descoperirea” scrisă în limba curată moldovănească a Bucovinenilor. Și după a noastră părere acesta foia ar face și mai mare serviciu sfintei cauze naționale, de ar eși în fiecare săptămână câte un număr broșurat de 2—3 cole, ca se potă da materiă mai multă și mai variă. Se sperăm însă că și acel timp nu e departe. Că, vorbind adevărul, pentru acesta pătură, pentru grosul poporului, s'a scris mai puțin în Bucovina decât pentru clasele mai inteligente. (La noi în Ardeal și-n părțile ungurene, s'a adevărit că scrierile pentru popor au cea mai mare trecere, căci el nu cetesce în limbă streină, pre când înțeleșina . . . aci mai vorbescă și alții.)

De sine se înțeleșe că învățătorii și preoții Bucovinei încă au mult de asudat, până vor pute stărpă rădăcinile rusismului ce s'au fost înfipt în corpul națiunii ca un parazit și era p'aci — p'aci se o nimicescă. Când le-a succede a nimici total aceea buruiiană afurisită, atunci despre Bucovina s'a putea cu drept cuvânt șice:

Orî cine te vede
Chiar în raiu se crede,
Cine-i trecător
Te plânge cu dor.

Ioan Pop Reteganul.

CINE?! . . .

(Problemă.)

O, dulce, ne'ntrecută, natură majestosă!
Tu sîngură ești numai și bună și milosă
Cu noi, cu muncitorii săraci, desprețuiți; . . .
Pe senul tău ascernem noi trupuri ostenite,
Tu ne recorî cu vînturi din alte lumi pornite
Și ne deschîdi mormînturi, — când suntem omoriți.

Dar iarna?! . . o natură, nici tu nu ești mai bună
Ca omul. De ar începe săracul ca să-ți spună,
Cum iarna 'n mieș de nopte i-i sgudui din țîșini
Ușuța la colibă și cum mi te răsibunî
De relele omenirii numai pre ei, și vai!
Ei n'au nici foc în sobă, nici straie, nici mălai!!

Palatele resistă furtunii și durerii,
Natură! tu esci slabă — și tu 'n fața averii,
Și tôte 'n lumea asta la aur le supui;
. . . Ah! cât surprinde ceriul sub el dreptate nu-i!
Și aș cine predică »dreptatea« el o face,
Nu pentru că-i dreptate, ci pentru a lui pace.

De n'ai avea sărace, credință 'n altă viață,
Ce-ai face la mișei ce te scuipesc în față?
Ce ț-ar putea sta'n cale? obstacol firear ore?
S'oprescă a ta mînie și dreptă resbunare?!
. . . Se pote oprî un fulger năprasnic și cumplit,
Ce aprinde nopte ceriul, de groză 'ncremenit?!!

De n'ai fi tu o dîmne, din ceriuri să vestesci,
Că binele cu bine — dincolo resplătesci,
De n'ai striga prin glasul sublim alui Isus:
»Iubiți dușmanii vostrii« — și plată-ți avea sus,
Oh! »Cine ar smulge barda din mîna muncitore,
Și-ar oprî-o 'n sborul de om ucigătoare?«

Oh, »cine«? Ia răsponde-ți voi cari ve bateți joc,
De țară, de religii — de cei fără noroc? — — —
— — Dar nu puteți, nemernici cu frunțile pătate
De orgii și de fapte cumplite, desfrânate,
Voi, nu v'ați pus în starea săracului cel mic,
Și nu scîți ce-i amorul, când numai ai nemic!

Da 'n diua dreptății, ce ve-ți răsponde ore,
Seracului pe care sdrobitul-ați, — voind?
Și »cine« v' va scôte din starea 'ngrozitoare,
In carea cu puterea v'ați pus voi, — asuprind?!
Ah! trîmur de orore, și v'ed că nu pot spune,
Idea ce-mî pot face de aceea și anume
Când pune-s'o săracul amarul se-și răsborne!!

George Simu.

Dr. Silvestru Morariu Andrieviciu, (1818—1895.)

»De când e Bucovina, n-a avut un preot și arhieru, care se fi muncit atât de mult pentru binele obștesc al bisericeii sale și al nemului seu cum a muncit Archiepiscopul și Mitropolitul Dr. Silvestru Morariu-Andrieviciu». (Vocea Poporului).

Și fiind că așa dăce vocea poporului, er vocea poporului fiind vocea lui D-șeu, datori suntem noi toți Români, ori unde ne-ar fi aruncat sôrtea a trăi, se cunoscem pe acest mare și rar bărbat al nemului nostru, ca din faptele lui se iee esemplu cei bunî, er cei rei sê se pocăescă și toți se și-l ia-e de model. Datori suntem a-l face cunoscut și de aceea, că dacă a rêsărit ceva bine pentru națiune din munca sa cea multă, se scie urmașii cui au de a mulțămî acel bine, și se binecuvinteze în veci memoria binefăcătorului.

Acest mare și destins bărbat s'a născut în 14 Noembrie 1818, în Mitocul Dragomirnei din Bucovina. Tatăl sêu era acolo preot român gr. ort. și se chemă Gherasim.

Mama sa a fost fîca preotului Grigoroviciu din aceea comună rurală. Remânend părintele Gherasim vêduv, întră în tagma călugărescă și i se ciuntară țilele ca ieromonach la mănăstirea Dragomirnei, cea zidită la 1602 de mitropolitul Moldovei Anastasie Crimca, pre când adecă Bucovina nu era încă ruptă de cătră Moldova.

Se vor întreba pôte unî cum de acest mare prelat are doue nume familiare: *Morariu* și *Andrieviciu*? Êtă rêsponsul lămurit:

Adevêratul nume originariu al acestei familii e *Morariu*, er adaosul *Andrieviciu* are următorea istoriă: Ducêndu-și un om cu numele *Morariu* din Mitocul Dragomirnei fiul la școlă în Suceava, directorul de atunci — un

neamț cu numele Franz Theil, il întrebă, că ce nume familiar pörtă? Bêtrânul îi spuse că-l chiamă *Morariu*. Dar directorului nu-i veni la socotelă acest nume și întrebă pe tatăl copilului ce nume avea cel dintăiu strămoș, de care-și aduce aminte? Și spunêndu-i bêtrânul că *Andreiș*, directorul stătu pe aceea ca sê-l înscrie pe băiat cu numele *Andrieviciu*, spunêndu-i că acest nume este cu mult ma-

frumos decât numele *Morariu*. Și bietul creștin, ce se facă? Lăsă după voia directorului, ca se nu atragă cumva mânia aceluia asupra copilului.

Adecă, câtă vreme Bucovina era legată de Galiția, schimosiau numele Românilor, făcêndule după placul lor, numai se nu sune românesci. Astfel făcură din Eminescu Eminovici, din Roman Romanczuk, Romaniuc și Romanovicz, din Grigori Grigorovicz, din Zurcan Zurcanovicz, din Constantin Constantinovicz, din Mitrofan Mitrofanovicz, din Pop Popovicz și Popadiuk, din Macu Macow, din Cojocariu Kușniriuk ș. a., chiar după

cum făcură la noi în școlele unguresci din Pop Bariț și Popfiu și Papfalvi, din Păgân Pogány, din Puiu Puj, din Badea Bágyá, din Mărăscu Mara, din Părăscu Para, din Turc Török, din Ponoran Ponori, etc., și după cum făcură Serbiî cu Româniî din Bănat, făcêndu-i din Petru Petroviciu, din Popa Popoviciu, din Stefan Stefanovicu ș. a.

Urmașii aceluia Morariu-Andrieviciu, cari umblară la școlă, remaseră cu numele Andrieviciu, pre când nemurile lor din Mitocul Dragomirnei, cari rêmaseră țeranî își pörtă până în țiuva de ađi numele Morariu. Se făcură dară din una și aceeași familie după nume doue familii deosebite, precând în realitate era una și aceeași. Și acesta

Dr. Silvestru Morariu Andrieviciu.

stare țină până deveni Dr. Silvestru Morariu-Andrieviciu metropolit, atunci el revindecă prin guvernul țării, cu documente autentice, numele de Morariu, care lucru apoi îl făcure și ceilalți membri ai familiei sale.

Din viața arhiepiscopului Silvestru Morariu-Andrieviciu însemnăm următoarele:

El a fost înzestrat cu mari talente naturale, care și le-a cultivat prin studiu îndelungat la școlile din Cernăuț, unde învăța studiile humanitare și cele filosofice la liceul de stat. Tot în Cernăuț a studiat și cursul teologic în seminariul ortodox dela 1840—1843. În tot timpul studierii a fost între cei mai buni elevi, atât din punct de vedere al moralității, cât și al diligenței. Ca elev absolut al cursului al 3-lea de teologie se căsătorii cu Ileana, fca preotesei văduve Maria Céhovschi din Ceahor. Căsătorit termină cursul al 4-lea de teologie, apoi la 29 Iunie 1843 fu denumit prin decret de administrator parochial, apoi de paroch în comuna Ceahor lângă Cernăuț. Aci petrecu 20 de ani împlinindu-și misiunea totdeauna cu zel apostolesc, așa că Ceahorul trece și ađi ca model de parochiă bine disciplinată, ceea ce e meritul demnului preot Silvestru Morariu-Andrieviciu, care-i băgă în brazdă. Devenind însă văduv prin pierderea credincioasei sale soții, mahnit până în adencul inimei, își căută alinare durerelor, mângăiere sufletescă în literatură, soța cea mai credincioasă celor răniți la inimă, prietina cea mai binevoitoare a fiecărui om cuminte.

O, de ar lua pildă toți cei loviți de sorțe, se-și caute mângăierea în cetire, și nu cum fac cei mai mulți ai acestui veac, în petreceri nocturne la umbra sticlelor cu beuturi bețive și la jocul de cărți!

Ca preot în Ceahor fiind, propunea la seminariul clerical și la școla dascălescă cântările bisericesci și tipicul, spre care scop mergea regulat la Cernăuț pentru împlinirea datorinței.

Remas văduv încredința parochia Ceahorului ginerului său Artemiu Berariu și el se retrase în Cernăuț, propunând mai departe cântările și tipicul la elevii seminariului teologic și pedagogic primind și un loc de referinte la consistor. Era cunoscut de un mare cântăreț, nu numai în Bucovina, ci pretotindenți, pre unde a pătuns »Psaltichia bisericescă« compusă de densusul, și pre unde i s'a dat ocaziune de a celebra serviciul divin. Voce mlădoșe și dulce simpatică dela alt până la sopran, o întonare corectă și nisce modulări particulare îl caracterisau ca mare cântăreț bisericesc.

Reorganizându-se la 1866 consistoriul bisericesc ortodox din Bucovina, părintele Morariu fu înaintat prin decret împărătesc la demnitatea de consilier consistorial. De aici începe adevărata lui activitate, care l'a ridicat așa sus înaintea preoțimeii bucovinene, înaintea tuturor Românilor, ba chiar și la curtea împărătescă a intrat în grație. Dar tot odată de aci încep luptele lui, lupte pentru cari se recerea cap deschis, inimă mare, voință de fier și caracter de granit. Și aceste toate erau întrunite în Silvestru Morariu-Andrieviciu.

Era adecă timpul de tristă memoriă, când episcop era Hacman, care asculta sfatul secretariului Anton Schönbach. Ce sfaturi binevoitoare nemului nostru putea da un strein ca Schönbach, ne putem cugeta. P'atunci erau în consistor doi consilieri conscientioși, Morariu și Zurcan, pe cari nu-i putea suferi acest secretariu, decă nu se lăsa până nu făcu pe Hacman de îi suspendă pe ambii, de și erau cei mai de frunte lucrători în consistoriu. — Acesta e câte odată respłata muncii cinstite! Acesta e mulțămita lumii!

Ci D-șeu nu părăsesce pe omul onest și muncitor nici atunci, când omenii păcătoși îi sunt dușmani de morțe. Așa și aci, adevărul a triumfat și ambii consilieri fură aduși în posturile lor avute îndată după morțea lui Hacman (1874). Ci pata de pe numele lui Hacman nu s'a șters.

Dela 1873 părintele consilier Morariu deveni sufletul consistoriului și al archidiecesei. Doi metropoliți urmară după Hacman, Teofil Bendela și Teoctist Blasieviciu, amendoi omeni bătărni și bolnăvicioși, cari nu avură nici timpul necesar nici vigoarea sănătății, spre a-și însemna lucrarea lor archiepiscopală prin fapte mai remarcabile, deși pote bunăvoința nu le lipsia. La anul 1874, părintele Morariu întrând în statul monachal — fu înaintat la rangul de archimandrit catedral, primind cu acesta ocaziune numele de *Silvestru*, căci numele lui de botez fu Samuil. După trei ani de muncă onestă fu denumit părintele Silvestru Morariu de archimandrit archidieceșan și vicar general al Metropoliei, er după repausarea fericitului Teoctist fu înaintat la administrator al eparchiei, apoi arhiepiscop și metropolit în scaunul vacant al Bucovinei și Dalmației, în care a stat spre fericirea archidiecesei și spre fala nemului până 3/15 April 1895, când îl chemă părintele îndurării la sine, spre a-i dăruii cununa vecinică, merită dreptilor și cuvioșilor Lui.

Până a fost în viață acest bărbat în adevăr providențial s'a bucurat pururea de stima comună și de încrederea deplină a clerului și a diecesanilor. Drept dovadă amintim, că în mai multe rânduri a fost ales de primul corp alegător al boerimeii ca deputat în deta provincială și în senatul imperial. Dar a și meritat aceea stimă și încredere, căci meritul densusului este dacă a fost audită limba română în desbaterile senatului imperial și în ale dietei Bucovinei, care l'a ales pentru mai mulți ani membru în comitetul țerei. Autonomia bisericeii ortodoxe a Bucovinei asemenea dătoresce desvoltarea sa în mare parte părintelui Metropolit Morariu. La anul 1871 densusul a elaborat un proiect de lege pentru congresul bisericesc, care a și fost sancționat de M. S. Monarchul nostru în 9 August a. a. și prin care părintele Morariu și-a câștigat titlul de archimandrit și cancelar sinodal. În timpul din urmă a păstoriei Ceahorului părintele Morariu a fost conducător al protopresbiteriatului Cernăuțului, împlinindu-și misiunea și în acest post cu un zel deosebit pentru biserică și școlă.

Pentru multele lui scrieri de valoare i-au oferit profesorii facultății teologice dela universitatea imperială din Cernăuț titlul de »*Doctor sacre theologiae honoris causa*« care titlu fu aprobat de Majestatea sa.

Etă opurile scrise de părintele Morariu, cari au adus dela corpul profesoral sus și titlul de *doctor*:

1. Cuvântarea spre mângăierea și îmbărbătarea norodului celui cercat prin secetă, lăcuste, răsboiu și coleră în véra anului 1848, tipărită pe chieltuiala osêrdioșilor gospodari din satul Ceahor spre închinare la tôte bisericile din Bucovina, 8° mare, 8 pag.
  2. Apologia (adecă scrisóre de apêrare) pentru eparchia din Bucovina, tipărită în anul 1848.
  3. Die Lautirmethode oder Anleitung zur Erlernung des ersten Unterrichtes mit Benützung von 12 Wandtafeln.
  4. Carte de cetire séu legendariu românesc pentru a patra clasă a școalelor poporane, Viena, 1856, 206 pag.
  5. Metodica calculațiunei cu cifre, Viena 1860, 229 pag.
  6. Metodica calculațiunei în cap, Viena 1860, 202 pag.
  7. O carte de cetire românescă-nemțescă numită „Comenius”.
  8. Liturgia, care cuprinde scurta tâlcuire a rânduielelor liturgice după tipicul bisericeii dreptcredincioșe a răsăritului, Cernăuț 1860.
  9. Cuvântări bisericesci pe tôte duminencele și sêrbătorile de peste an.
  10. Invêțătura ortodoxă din religiunea creștinescă a unei sfinte de a totă lumea și apostolice bisericeii a răsăritului pentru clasele superioare ale gimnasiului. a) Invêțătura dogmatică generală, Viena 1862.
  11. Tot aceea. b) Invêțătura dogmatică specială, Viena 1862.
  12. Tot aceea c) Invêțătura morală, Viena 1864.
  13. Aritmetica pentru școalele sătesci, Viena 1865 și 1868.
  14. Catechis mic pentru tinerimea ortodoxă din I și II clasă a școalelor naționale din Bucovina, Viena 1865 și cu litere latine 1892.
  15. Istoria sfântă a testamentului vechiu și nou pentru clasa a II-a a școalelor poporane, Viena 1865 și cu litere latine, Viena 1890.
  16. Micul catechis, carele cuprinde invêțătura creștinescă despre dogmele bisericeii dreptcredincioșe a răsăritului, pentru a III-a clasă a școalelor poporale, Viena 1865 și cu litere latine Viena 1886.
  17. Istoria sfântă a testamentului vechiu și celui nou cu aplicări din invêțătura religiei și a bisericeii dreptcredincioșe a răsăritului pentru a IV-a clasă a școalelor poporane, Viena 1865 și cu latine, Viena 1890.
  18. Cărticică de rugăciuni spre întrebuintare la școalele poporane pentru tineretul bisericeii dreptcredincioșe a răsăritului, Viena 1865.
  19. Epistolile și evangeliile pe tôte duminencele și sêrbătorile de peste an, cu deduceri și aplicări pentru clasa a III-a a școalelor poporane. Viena 1865.
  20. Elementariu séu carte de cetire, Viena, 1868.
  21. Carte de cetire séu legendariu românesc pentru a III-a clasă a școalelor poporane, Viena, 1868.
  22. Carte de cetire séu legendariu românesc pentru a II-a clasă a școalelor poporane, Viena, 1869.
  23. Psaltichia bisericescă aședată în note musicale, Viena, 1879.
  24. Tipiconul bisericeii ortodoxe orientale pentru rânduielele liturgice în tôte zilele anului pascal bisericesc compus și întocmit în mod sistematic sciințial și în acord cu marele tipicon universal. Cernăuț, 1883.
  25. Mai multe epistole pastorale în „Foia ordinațiunilor” dela 1880 în cóce.
  26. Rânduiala Docsologiei pentru Duminencea întâia de postul mare al patru decimeii, Duminencea ortodoxiei aședată pentru eparchia dreptmăritóre a Bucovinei, Cernăuț (manuscris).
  27. Apologie der orthodoxen griechisch-orientalischen Kirche der Bucovina, Cernăuț, 1885.
  28. Alta în 1890.
- Pre lângă aceste cărți scrise de Dr. S. Morariu pentru luminarea némului seu, a mai scris multe altele și le-a

publicat prin foi ori prin calendare, de unde lămurit se vede, că dacă în totă viața n'ar mai fi lucrat nimic, numai cu pena în mână ar fi stat la scris, și încă era de ajuns, ba încă prea mult, cât a lucrat; dar nu numai la scris a stat precum vedurăm, ci timpul și-l folosia aci ca paroch, colo ca profesor, din colo în alte funcții, cari recer muncă și încordări. Și tôte aflară pe acest rar bărbat la locul lui, și-i mai rămânea vreme și se scrie și încă mult! Óre mai avem mulți asemenea lui?

Acest bărbat rar avea și simțul de caritate desvoltat în mod proporționat cu celelalte calități eminente. Multe mi de suferinți aflară ușurarea și mângăierea la curtea sa, cât fú archiepiscop al Bucovinei. Apoi veduvele preotese bucovinene și copii lor orfanii cui au de a mulțami îmbunătățirea pensiunei lor, dacă nu acestui archiepiscop? Êr cantorii cui au de a mulțami îmbunătățirea salarelor, dacă nu densusului? Pe lângă aceste, mulți tineri fără mijloce își mulțamesc starea la care au ajuns numai archiepiscopului Morariu, care-i ajută cu *sfatul* și cu *banul* se potă studia. În curtea sa archiepiscopescă ținea pururea cu vipt și cu tôte cele de lipsă mai mulți studenți miseri și cu purtări bune. Êr când era vorba de binele public, totdeauna îl aflăm în frunte, dând esemplu în faptă și în ființă, ér nu-n deșert cuvânt!

Etă de ce am și decă merită a-l cunosce, și a ni-l luá drept pildă întru tôte!

Din fericita-i căsătorie a rămas cu doi fi și o fică. Un fi și un murî ca studente gimnasial, fică Iuliana o mărită după unul din cei mai destinși clerici ai Bucovinei, Artemiu Berariu, paroch și protopop în Ceahor, dar murî la 1883 spre adença întristare a familiei și a cercului celui mare de cunoscuți, lăsând în urmă-i cincă copii și un soț neconsolat și un gol în societatea damelor române. Êră fiul fericitului metropolit Morariu, Vasiliu absolvent a facultății de drept din Viena este consilier la tribunalul din Cernăuți, și are de soție pe o fică a literatului din Basarabia Stamat Ciurea.

Acest mare archireu a părăsit acesta viéta vremelnică la 3/15 April 1895 lăsând în jale o națiune întregă. Atât de mare a fost jalea Românilor bucovineni după pierderea acestui scump archireu, cât *multe sate din țevă au hotărit se oprêscă pe timp de 6 septemăni tôte jocurile și tôte petrecerile* (»Desceptarea din 1895). Atâta lume mirenescă și bisericescă a fost la înmormântarea lui (6/18 April 1895) cât, după spusa celor ce au fost, »Cernăuțul n'a vedut nici odată așa o adunare.

De s'ar îndurá bunul D-șeu cătră némul românesc se-i trimită pretotindenea archirei cum a fost Dr. Silvestru Morariu-Andrieviciu al Bucovinei, că atunci de bună sémă viitoriul nostru ar' fi asigurat, căci archiereii sunt ca și pécuararii; un pécuar harnic și credincios duce turmele la pașunile cele mai grase și mai priincioșe, este tréz și și nópte se nu se apropie lupii, și se le sfășie; așa și un archireu după chipul și asemênarea lui D-șeu, cum a fost Metropolitul Silvestru al Bucovinei!

Lorenzo Sampierra,

narațiune de W. Passauer.

1.

Marii măiestrii Michael Angelo, Rafael, Tizian și Paul Veronese muriseră, er tinerele talente, cari voiau să se înalte acum pre urmele acestora, erau într'o poziție cam grea, căci numai rareori izbuteau să creeze vre-un op, care în comparare cu renumitele modele se bucurau de puțină atențiune, în lumea artiștilor. Aceasta o esperia și tinerul pictor *Lorenzo Sampierra*, care sta într'o ți de primăvară, descurăgiat înaintea stativului din atelierul său din Roma, esaminând cu nemulțămire schița chipului lui Marte, făcută cu cărbune.

Puțin după aceea, se duse Sampierra la fereastră și privi, confundat în gânduri, la turnurile și palatele cetății eterne, într'aurite de ultimele rațe a sorelui ce apunea. De-odată se întorsese, aruncând cărbunele pre care-l ținea încă în mână și șterse repede cu un petec de lână preste conturile chipului său.

»Curată nebuniă!« strigă el supărat. »Și nebuni suntem noi toți câți purtăm acum penelul. Noi umblăm după idealul chimerice, cari, poetisate înaintea noastră de bătrânii măiestrii, ne privesc cu batjocură și ironie din depărtatul lor trecut. — Așa cum o ducem noi acum nu suntem decât numai nește copiatori slăbănogi, fără idei proprii. Nu, eu nu vreau să rămân un imitator, eu vreau să creez opuri, din cari se transpire proprie viața.«

Iritat din samă afară se preumblă el în sus și în jos prin odaia, apoi se opri înaintea unei mese mari din colț, pre care zăceau în neorînduială mape de totă forma și mărimea, deschise una și alta și aruncă preste olaltă schițele, desemnurile de creon și aquarelele, ce se aflau în ele, svêrlîndu-le 'apoi îndată, după o scurtă esaminare, la pământ. O întregă comoră, scumpă și felurită: Peisagiuri, capete de studiu de bărbați și femei, grupuri de pomii și arhitecturi făcute în grabă, înse fiecare trăsătură era dovada unui talent esttraordinar și a unei concepțiuni artistice bine-formate.

»Vreme pierdută înzădar!« murmură el cu amar. »Material hotărît nimicirii, bun pentru prav și mucegaiu, hrană pentru șoreci și vermii!«

Intr'aceea o foie după alta sbură la pământ.

Școla acesta — da, acesta este școla pre care am urmat-o timp de atâția ani — acum ar trebui să vină viața — dar viața nu vine! — Și care e sfârșitul, ținta? Ținta noastră, supremă țintă e omul! — Cu omeni se scot olandezii din încurcătura și trăsesc. — Noi suntem și rămânem învățați și creăm numai pentru morțe — pentru cer și pentru iad!«

Și totuși îl trase erăsi ceva înapoi la stativ. El ședă și prinse carbunele în mână. Fața lui începă a i-se aprinde, ochii i-se închiseră pre un moment, ca și când înaintea sufletului său s'ar închiega un chip, pre care se silea să l cuprindă bine spre a-l fixa pre pânză și care odată terminat, avea să iase plin de viață, asemenea Athenei din capul lui Cronos.

Deodată cineva bătă la ușă. El nu auzi. Spiritul său înălțat de pre pământ pareă că petrece într'o lumină mai înaltă, din care figurii de o frumșeță cerescă se uitau la el în jos, momindu-l și îmbăbătându-l.

Lovitura se auzi din nou și ușă se deschise încet.

Sgomotul îl trezi în urmă din visurile lui de înspirare. El tresări și îndignat își întorse privirea spre ușă.

Pre ușă întră în sfârșit un bărbat de o statură înaltă, învelit într'o manta de colore închisă. De sub pălăria de păslă cafenie și tare resfrântă, alergară doi ochii negri, încoce și încolo prin atelier, ca și cum ar fi vrut să se convingă, dacă pictorul era singur. Omul se apropie cu pași ușori și încet de stativul dinaintea căruia ședea Sampierra, așteptându-l pe jumătate supărat, pe jumătate bănuitor și cu încordare.

»Am o comisiune din partea unei dame,« duse străinul încet și trăgănat, îndreptându-și privirea cercetătoare și înțepătoare asupra pictorului. »Stăpâna mea te poftesce la dânsa pe un moment — vrei să-mi urmez —?«

»O damă?« întrebă Sampierra de tot mirat. Cine e? Și ce vrea ea dela mine?«

»Acea o vei auzi dela dânsa,« respunse străinul suridînd. Dama e tineră, frumoasă și avută — vrei să-mi urmez?«

Sampierra se ridică repede.

»Ea e tineră și frumoasă!« esclamă el. »Ei bine, îți urmez!«

El merse la un dulap, aruncă jos blusa sa de pictor acoperită de tote colorile paletelor sale și îmbracă repede un vestmânt de mătasă roșie, bogat brodat.

»Dar încă ceva — dama nu vrea să fie cunoscută,« continuă străinul suridînd, și scose de sub mantaua sa o mască de mătasă neagră, care avea, ce e drept, o deschidătură pentru gură, dar nu și pentru ochi. »Afară așteptă o lectică — vrei să-ți pui larva acesta?«

Lorenzo remase un minut uimit. Ce e drept, că învătările de atare natură nu erau neîndatinate în Roma pe acel timp, dar totuși nici nu erau în totdeauna scutite de primejdii. Inse dama era tineră și frumoasă și în vinele pictorului circula sînge tineresc și plin de foc.

»Îți urmez,« duse el hotărît, încingându-și sabia și ascunđind un pumnal mic și ascuțit de oțel venetian, sub manta. »Sum gata.«

Străinul surise batjocoritor, îi legă larva de mătasă preste obraz și-l duse de mână, afară din chilie, pe trepte în jos. Purtătorii lecticei se depărtară repede cu ei.

2.

Și merseră și tot merseră. Pictorului i-se pără, ca și când drumul nu s'ar mai sfârși. Sgomotul cel mare de stradă s'a fost pierdut în aer și de pre sunetul lămurit al ritmicilor pași ai hamalilor deduse Sampierra, că au părăsit orașul. Lectica se opri în sfârșit. Au fost ajuns la țintă, și străinul care ședuse mut lângă el, îi ajută să se cobore. El auzi cum se deschise o ușă. Un miros bogat de roze și iasomiă îl împrejură și el simți sub pașii săi scărțăitul unui drum năsipos. Ei mergeau așadară printr'o grădină și suiră câteva trepte de petra. O ușă se deschise înaintea lui, și încă una. Insoțitorul său îl făcu apoi se șadă pe o sofa mole, și fără să ducă un cuvânt se departă în virful degetelor.

El ședă câțva timp liniștit și plin de așteptare. Apoi auzi apropiindu-se un paș ușor și legănat și sgomotul, foșnetul unei haine de mătasă lângă el. El simți în jurul său apropierea dulce, îmbătătoare a unei femei tinere.

Îți mulțămesc, domnule, că mi-ai împlinit rugarea,« șopti un glas melodios.

»Ah! frumoasa mea domnă, atunci îți cer ca o resplată pentru ascultarea mea: să-mi desfaci cât mai în grabă legătura de pre ochi, ca să mă conving, cât de mult va fi întrecut de realitate, chipul, pe care fantasia mi l'a zugrăvit așa de plin de farmec, despre D-ta.«

»Trebue să te înșeli,« respunse dama. »Realitatea se îndatinează a pedepsi cu cea mai neîndurată strictetă escedările fantaziei. Inse eu într'adevăr am lipsă de ochii D-tale — înainte de tote, de ochii D-tale, spre scopul, pentru care ai venit aici — deci plecâți puțin capul.«

Ea se plecă peste el. Respirarea ei caldă, parfumul delicios și îmbătător al perului ei trecu pre de-asupra lui, dantela mâneștilor ei îi atinse fruntea — masca cădu de pre fața lui.

Când își deschise ochii îl lovi mai întâiu trecerea cea repede din întunec la cea mai strălucitoare lumină, ce lumină luxul pom-

posei chilii în care se afla. El își duse repede mâna la ochi, îi închise și deschise încet cu încetul, ca să se dedee cu strălucirea, și esamină cu multă luare aminte fața damei, care ședea lângă el. Fantasia nu-l înșelase. Tineră și voluptuoasă femeia, carea ședea lângă el în haină de mătăasă sură-argintie, și rușinată puțin de privirile lui de admirare își plecaseră la o parte fața ei înviorată, ca o roză, încadrată de bucle roșu-aurii, sēmăna unei apariții luminoase din tablourile lui Paul Veronese. Și de vreme ce el încă tot nu mai dădea nimic, ea își ridică capul și ochii ei mari, căprii, întâlniră liniștit privirea lui. Deșteptat din admirarea sa mută înse pentru aceea nu mai puțin grăitoare, el îi prinse mâna și voi să o ducă la buzele sale. Ea și-o retrase surișind puțin.

»Inainte de toate să ne înțelegem asupra scopului pentru care te-am poftit la mine,« duse ea. »Doresc să fiu depinsă de D-ta — și eu sum convinsă, că, cea ce vei crea, va fi un cap de operă, cu care vei întrece însuși renumele D-tale —,« adause ea cu un zimbet grațios.

»Chipul este deja gata în mine, grațiosă domnă!« răspuse el, cu ochi strălucitori. »Cine nu se simte inspirat pentru crearea unui cap de operă, la ivirea unei așa minunate manifestări a naturii, nu merită numele de pictor, ar' trebui —«

El tăcu, era dama îl privi întrebător.

»Ar' trebui?« întrebă ea încet și plină de așteptare.

»Ar' trebui, ca mâinile lui să fie paralizate și ochii să-i de-nege serviciul dinaintea minunei naturii, în aceea convingere sdrobotore, că totă puterea geniului și a colorilor pentru imitarea naturii ar' fi risipite în zădar, aici, unde ea e așa unică, și unde însuși pictorul nu poate decât să tacă și tăcând să admire!«

Tinera damă surise puțin ironic.

»Înțeleg, Domnule, D-ta nu ești numai pictor ci și lingușitor. — Să lăsăm pre cest din urmă să fanteseze, și să vorbim puțin serios cu cel dintâiu. Pictorul ia așadară asuprași lucrul ce i-să cere,« continuă ea, întinșându-i acum grațios frumoasa mână, pre care cu puțin înainte i-o retrase și pre care el o duse respectuos la buzele sale. »Arta nu poate fi lipsită de resplata aurului și D-ta vei fi mulțămît cu ea. Inse, Domnule, pactul ce încheiăm mai are încă o condițiune.«

Ea tăcu și Sampierra o privi plin de atențiune.

»D-ta să-mi jori pre onorea D-tale de artist, că nu vei întreba și șcirici nici când după aceea, că unde locuiesc, cine sum și pentru cine ai zugrăvit portretul meu!« duse ea cu serioșitate serbătorească și cu o demnitate așa prințiară, încât lui Sampierra îi amuți cuvântul pre buză.

»Îți jur!« răspuse el în sfirșit, reculegându-se în grabă.

Dama se ridică.

»Mă încred în jurământul D-tale. E bine, mâne pre la amedii te vor aduce din atelierul D-tale aici, în același chip ca și adii, cu ochii legați. Ingrigește-te de o pânză mare, căci chipul are să fiă zugrăvit în mărime naturală. Și acum adio — până mâne!«

Ea se închină cu demnitate prințiară, în semn de adio, și părăși odaia, în care rămase pictorul, urmărind cu privirea figura ei sfeltă și grațiosă, și ametit de acesta minunată aparițiune femeiască.

După câteva minute — în decursul cărora abia avuse vreme să arunce câteva priviri repede asupra splendorei principeșci din chilie — apăru servitoriul, care l'a fost adus, îi legă erăși masca preste obraz, îl conduse în jos la lectică și înapoi la locuința lui. Inainte de ce s'ar fi depărtat, acesta cu o închinare mută, mai scose din crețele mantauiei sale o pungă plină cu monete de aur și fără să dăcă vre-un cuvânt o puse pe masă.

Sampierra se arunca-se într'un jelt și își acoperi cu mâna ochii. Chipul tinerei femei frumoase sta înaintea spiritului său creator în colorii așa de vii, în conture așa pronunțate, încât la moment l'ar fi putut fixa pre pânză. Dar și în inima lui se petrecea ceva minunat; el simțea aceea fericire ametitoare a omului tiner, care este primejdiosă pentru opera unui pictor. El se sculă și se duse la ferestă. De pre întunecosul cer al nopții schinteiau auri-

tele stele de-asupra lui, dinainte-i se întindea eterna cetate cu turnurile ei înalte și cu palatele-i posomorite; bórea nopții adia încet și recoros în jurul frunții lui înferbentate. Indoielele, despre chiemarea lui, despre calea pre care a fost mers până acum, cari cu câteva ore mai înainte amenințaseră se-l strivescă sub greutatea lor ca de plumb, sburaseră dela el, alungate de fermecătorele priviri ale frumoșei femei, de speranța însuflețitoare, că va putea vedea din nou această față minunată și de ași putea pașce din nou ochii și inima la privirea ei. Fost'a ore înspiarea creatore, cu carea artistul presimțea esecutarea operei sale; séu fost'a lingușitorea recunoscere a geniului séu din partea acestei dame răpitore, și evident de poziția înaltă, care-l alese chiar pre el de zugrav al chipului ei? Séu doră a fost speranța de a crea în sfirșit un cap de operă, care promitea să-l mulțămescă pre el însuși și se-i stătornicescă gloria sa — ceea ce îl ținu deștept până nóptea târșiu, și nu-l lăsă ca să se odichnescă?

3.

Pe când se deșteptă Sampierra dintr'un somn neliniștit, sórele era deja sus. Clopotele claustrului de pre țermurul de dincolo a Tibrului vesteau óra a unspredecea înainte de amedii. El se îmbracă repede, căci lectica putea să sosescă în tot momentul, ca să-l ducă, și tot așa de grăbit se apucă să îmbrace o cadră mare cu pânză, pre care avea să se zugrăvescă portretul comandat.

Nóptea e prietina fantasiei. Ea o încălșesce și nutresce dulce sub mantaua ei brodată cu stele. Lumina dlii înse desface legătura. Lumina sórelui nu suferă negura și în vremea ce desbracă figurile grațioșe ale fantasiei de lucirea lor, ea așașă cruda realitate în dreptul ei imprescriptibil.

Intemplările de ieri i-se păreau acum lui Sampierra ca și un vis incurcat. Loviturile de ciocan, cu cari întindea pe cadră pânza cea gólă și fără viêtă sunau așa rece și prost, așa aspru și fioros în sufletul séu, ca și când virful fiecărui cuiu l'ar bate în schela fericirii sale, spre a o sfășia și nimicí. Ce s'a ales de însuflețirea, de visurile după mărire și de fericirea iubirii, cari îl ametiseră ieri? — Care demon s'a făcut stăpân preste simțirile lui și i-a resfirat și rupt țesătura mărețelor planuri? — Neliniștitorele indoiele despre capabilitatea lui se iviră din nou, și lui i se părea, că vede în toate unghiurile, fețe, cari rid sarcastic. Acum mai bucuros ar fi abșis de zugrăvirea chipului comandat.

Dar nu — el își zalogise cuvântul séu, și cel puțin la aceea ținea mult, că el trebuia și voia să-si rescumpere cuvântul. Când servitoriul deschise acum ușa, rugându-l ca să-i urmeze, cu o privire posomorită își puse el utensiliile de pictură în rínd, și îi urmă până la lectică.

El era înse cuprins de o dispozițiã supărăcióșă și nehotărítă încă chiar și atunci, când ședea erăși înaintea frumoșei necunoscută, privind înmărmurit acum la ea, acum la pânză, acum ascuțindu-și creonul, acum tocindu-l din nou, pentru ca să potă face conturile figurii ei. El voia să se forteze — și se forță. Inse ceea ce făcuse nu i-se păru decât numai de forte puțină valóre. El își plecă capul, tăcu și privi țintă în pământ. Era o contradicere neînțelșă în totă fința lui. El trebuia să mēsure și cumpānescă cu o critică și calcul rece, formele, acărur vedere îl tulbură, și să desemne cu carbunele pre pânza sură, liniile undulátore ale acestor membre fermecátore, dela cari nu-și putea lua ochii. El trebuia să lucre, precând iubea. Mānile îi zăceau ostenite pre genunchi, și își plecă în jos privirea împāinginită.

Frumóșă femeia ședea înaintea lui într'o pozițiã comodă și se juca cu o cunună bogată de roze purpurii, ce zăcea în póla ei, avēnd să servescă de un adaus al chipului ei. Ea părea că înțelege sentimentele lui, fără însē de a să supāra pentru aceea. Ea gusta triumful frumșetii asupra artiș, și nu ar fi fost femeia, dacă nu s'ar fi simțit măgulită de conșciința mai mult séu mai puțin chiară a acestei învingeri. În timpul ce el ședea înaintea ei palid, umilit și fără de putere, neindrāznind să se uite la ea, obrazii ei se roșiră tot mai mult și ochii ei priveau mai cu mândriă. Incor-

darea înse ajunsă insuportabilă și trebuia ruptă într'un chip seu într'altul. Ea se sculă.

»Astăzi nu suntem dispuși pentru lucru, D-le,« duse ea surîzînd. »Artiștii își au caprițiile lor — și noi femeile — încă avem pe ale noastre. Să ridicăm dară ședința, pentru ați, — până mâne poimâne — când îți va plăcea —.«

Pictorul încă se trezise din reveriile sale și sări în sus. Și ca și cum ar fi fost lipsă numai de acest ușor îndemn, de acesta îndoială în arta sa, asemenea unui curent electric îl cuprinse mândra conștiință a putinții sale, și încă mai înainte de ce ar fi găsit vre un cuvânt de răspuns, stată acum din nou chipul ei săvîrșit înaintea spiritului lui.

El îi apucă mîna și o duse la buzele sale.

»Ertă, grațiosă Doamnă, artistului, care din pricina frumosului model și-a uitat pre un moment scopul petrecerei sale aici, și nu-î socoți vina de prea mare și singură numai alui. Acordă-mi încă o oră scurtă, ca să mă fac stăpîn asupra fericitului moment, în chipul, în care geniul artei nu ni-l concede în tot-deuna. — Mă rog încă pentru o oră scurtă!«

Ea surise cam neîncredător, dar tăcînd se aședă érašî pre scaun. —

Repede se aședă Sampierra érašî înaintea stativului său. Ochii lui începură să se aprindă, și trăsurile lui vii oglindară din nou înspirarea creatoare, care-l pătrunse până în adîncul sufletului, și cu trăsături repezi și sigure termină el în puțină vreme conturile frumosului său model. Când după puține modificări neînsemnate ale desemnului, se ridică mulțămît și-o pofți să se apropie de stativ și să-i examineze lucrul, se părea, că și-au schimbat unul cu altul rolele. El sta drept, cu ochi strălucitori și mîndru înaintea pânzei pre care ea o privea confusă în vreme ce își exprimă admirațiunea în puțină cuvinte, înse cu un glas așa încet, tremurător, ca și cum, asemenea dîței eșite din mare, s'ar spăria de formele sale perfect frumoase, ca și cum abia acest moment ar fi născut în ea conștiința deplină a propriei frumșeți.

Din ziua acesta începînd, Sampierra lucra cu o sirguintă neîntreruptă la terminarea portretului. În orele libere neîncetat îl preocupa problema dîlii de mâne. Nicî o distragere nu-l ademenea, nu urma nicî unei invitări de a prietinelor săi, tot cugetul și gîndul și-l îndreptase numai asupra unui lucru — asupra portretului său. Abia se putea numi un portret. El, ce e drept, reda trăsurile necunoscutului, dar pre lângă totă asemănarea cea mai vie, într'o transfigurare așa de artistică, încât tabloul părea scos din fundul inimii pictorului, și sîmăna mai mult idealului său, în care concentrase întregă frumșeța desevîrșită a naturii femeiești, de cît a unei ființe supuse trecătoarei vieți pămîntene. Mulțămirea, pe care i-o însufla succesul lucrării sale, și mîndria pentru eselența aceluia, creștea din zi în zi, și fu încă potențată prin admirarea fără rezervă, cu care, însuși necunoscutul prototip al tabloului, urmărea progresele măiestrului. Și orî a fost lucru adevărat, orî numai o dulce amăgire, dar interesul prototipului începî a trece dela op la artist, și cînd privirile amîndurora — după ce s'au fost oprit, într'o contemplare mută, timp mai îndelungat asupra operei aprîpe terminate, asupra acestor forme de carne, calde, ce creșceau, asupra crețelor aruncate pre pînză, ce păreau că se mișcă ușor — se întîlneau, înmărmureau într'o dulce uitare de sine, ca și legate prin farmecul celei mai intime alipiri.

În acesta reciprocă dispoziția sufletescă trecu o săptămîna după alta, și Sampierra își petrecea acesta vreme scumpă în aceea sigură încredințare, că terminarea tabloului îi va câștiga dimpreună cu cea mai înaltă gloriă de pictor și iubirea celei mai frumoase femei. Tabloul încă nu era sfîrșit de tot. Mai lipsea încă ultima sugrăvire a crețelor în partea din jos a hainei de atlas argînțiu, și a încântătorului picior, care băgat într'un păpuc roșu de marochin brodat, se vedea eșind de sub aceste crețe. Mai trebuia încă o zi — două — până cînd socotea, că va fi terminată opera și el se va vedea la culmea gloriei sale de artist și a fericirii în amor.

Inse lectica nu se mai arăta în ziua cealaltă, la ora îndatinată. El așteptă sosirea zilei următoare și își petrecu vremea singur în odaia sa. Dar lectica nu se arăta nicî în ziua următoare. — Stativul și utensiliile de pictură înse, dimpreuna cu o casetă în care se aflau două sute de ducați, fură date, noaptea târziu stăpînului căsîi, unde ședea, fără nicî o esplicare, fără nicî o mulțămîtă, fără nicî un alt cuvânt!

Visul se sfîrșise.

4.

Visul se sfîrșise — dar ce mai deșteptare i-a urmat!

Tabloul, care avea să-l pună în șirul celor mai mari artiști, la care lucrase cu o plăcere, pre care nicî cînd mai înainte nu o simțise, chieltuindu-și celea mai bune puteri, era pierdut pentru el, subtras pentru totdeuna privirilor lui și a lumii, după cum își închipuia. Ce-i foloseau lui banii? El voia să aibă chipul, căci chipul i-a fost fericirea, mărirea, viața! Femeia cea mai încântătoare, din ochii căreia îi strălucise promisiunea celei mai frumoase fericiri în viață, a fost răpîtă ființii lui. Tabloul exista, însă nu pentru el; femeia trăia, dar pentru el era mortă, înmormîntată. A fost o pierdere duplă și ireparabilă, care-l atinse cu atît mai greu, aruncându-l la pămînt, cu cît, în urma celor întemplate, se crezuse înălțat la culmea fericirii.

Dar el se reculese. După multe zile petrecute în cea mai adîncă consternare, în cea mai consumătoare durere, se ridică. El căuta chipul și femeia ce îi sezuse de model. Își uitase de jurămîntul său, căci dîr era vorbă de viața lui! — Nu mai voia se scie de nime, și nu întreba după nime, decît după chipul său și după femeia acestuia. Măhnirea și dorul după amîndouă îi consumară viața, figura lui, încă în floare, începî a da înapoi și fața lui se făcu palidă. Ziua întregă era tot pre strade, prin alee, prin biserică și prin piețele publice. Intră prin galerii și palate, pre unde observa femei și unde erau espuse tablouri. Inzădar! — Cei ce-l cunoscneau îl luară întăiu în ris și-l batjocoreau, apoi îl compătineau. Cei ce nu-l cunoscneau se spăriau la vederea palidului bărbat tiner și-l luau drept un nebun. Și el și ajunsese nebun. — După ce trecuseră luni de-a rîndul, pline de cel mai neliniștit și chinuitor dor după chipul și femeia misteriosă, durerea pentru pierderea sa câștigă o înfrîrire posomorită asupra spiritului lui, și îl scose din văgașul liniștitei cugetări. Viața lui se trecea uniform, cufundându-se în gînduri melancolice și triste, și intervalele lucide în cari se regăsea pre sine însuși, îi serveau numai spre aceea, ca să-i încurce și cufunde mai tare sufletul în nefericita rătăcire a gîndurilor învălmășite. Cu ochii adînc căduți în orbite și de jumătate stinși, cu pîrul încăruntit, cu trupul obosit și îmbrăcat în chipul cel mai neîngrijit se străcurea el dealungul ulițelor, lipindu-se de pîreți și privind sficios și pre furîș prin ferestile deschise, pururea căutînd, pururea cercînd după chipul său, după femeia ce îi sezuse de model. Într'o zi părăsise ulițele orașului și rătăcia în cîce și în colo, printre grădini. Înaintea unei vile stăteau cîteva calese, o mulțime de omeni sta și se îndesa în jurul treptelor, întrînd și eșind prin pîrta principală, care era deschisă în latură. El le urmă și întrebă ce este. Era vila de curund decedatului principe Matheo Saluzzo, care, din ordinul ereșilor se vindea prin licitare, dimpreună cu întregul mobilat, cu galeria de tablouri și cu tôte uneltele de casă. Galeria de tablouri! O parte a aceleia se vînduse deja, înse partea cea mai alésă se striga chiar acum. Acum »o marină« de Claude Lorrain, un tablou de Velasquez, acum — portretul unei dame de un măiestru necunoscut! — El tresare, pironindu-și ochii mari deschiși asupra chipului — e chipul său! El stă înaintea aceluia cu mînile încrușate. Nu are nicî un scud în buzunar, dar și el oferește, el dă mai mult de cît orî și care oferent, și astfel ridică prețul tot mai sus. Lumea îl privește cu mirare, șoptind: »E pictoru cel nebun!« și mai mult nu-l iau în samă nicî pre el și nicî ofertele lui. Se dă signalul de încheiere. Cumpăratoriul examinează acum chipul mai cu deamîntul, lumea se minunează de el și întrebă după pictorul aceluia, se amintesc celea mai celebre nume.

»Eu sum acela, eu sum pictorul!« strigă Sampierra la acestea.

»D-ta ești un nebun!« i-se răspunde cu indignare. »Zugrăvește D-ta firmele dela ospătării — dute, carâte — cumpără-ți păpuși mai înainte de a vrea să cumperi tablourile.«

»Cum!« strigă Sampierra, voi nu-mi credeți, pentru că umblu îmbrăcat în zdrențe? — Eu sum Sampierra discipulul lui Albano și al marelui Rubens, rivalul lui Van Dyk — eu am zugrăvit portretul!«

»Așa? D-ta l-ai zugrăvit? Atunci trebuie să știi și aceea, pe cine îl reprezintă. Cine e dama care ți-a servit de model?«

Sampierra tăcu și privi țintă în pământ.

Omenii riseră.

»Atunci vreau să ți-o spun cine este, ca să-o știi,« strigă intendantul curții prințului. »E Antonella, iubita prințului!«

Sampierra se părea că abia aude. El își băgase mâna convulsiv în părul său cărunt și nu vedea nimic decât numai chipul.

»Și totuși este chipul meu!« strigă el din nou. »Acesta-i capu care l-a conceput, acesta e mâna, care l-a executat — omenii buni, eu jor că-i opul meu! Cine vrea să mi-l dispute să vină înainte! — Vedeti, că nu vine nime, pentru că nime nu poate veni. Chipului am consacrat eu celea mai bune puteri ale mele. Chipul a fost aerul, viața și fericirea mea! — Ce-mi foloseau averea și liniștea, plăcerea și studiile mele — Dumnezeu mi-a luat chipul și de atunci nu am putut face nimic alta, decât să plâng. Acum îl am erăși. — Ah! dați-mi chipul înapoi! —«

Cei din jur îl priviră cu uimire și înduioșăți.

»Arată că D-ta ești pictorul, și sfirșește portretul,« disse cumpărătorul aceluia, »atunci îți vom crede. Numai puțin mai trebuie — zugrăvește dar!«

În ochii lui Sampierra schinteia un foc sălbatic.

»Dați-mi de grabă colorii și penel!« strigă el.

Intendantul curții căută după de aceste și le află între rămășițele prințului; i le-au adus lui Sampierra. Un cerc des de privitori se făcu în jurul lui.

El se reculese pentru un moment, amestecă colorile pe paletă și începă să le îngroșe văpsind. Dar mâna îi tremura și ținea penelul nesigur, confunda colorile și se părea că abia le poate deosebi.

Un murmur și șuerat se ridică din mulțimea celor ce stăteau în jurul lui.

El se trase înderăpt, apoi se apropia erăși de chip — șovăia. Fața i-se întunecă, un păinginiș rece ca de moarte se lăsă preste ochii lui și îngălbiniș deodată, ca și lovit de trăsnet, cădu țapen preste tablou, acoperindu-l cu trupul său. Câți-va săriră întru acolo ca să-i ajute să se ridice.

»Și totuși este chipul meu!« îngână el încă odată.

Apoi i-se închiseră ochii și inima încetă de a-i mai bate.

El fu îngropat și uitat în cimiteriul seracilor. Ce s'a ales de chip, nu se scie.

Traducere de *Enea Pop Bota*.

Strigoii.

Ia tac, mamă, din gură tac!
Strigoii umblă dăr și pot
Se-ți ducă laptele chiar tot
De pe la vaci.

Mai românește cum se-ți spun,
Că-i poți vedea dacă pândesci
În seara, când pe la ferești
Urâci se pun!

El puse grața. Cei ce nu-i
Dar de sub grața cea de spint
Veđu pe Lina din vecini
Cu Dinu lui.

Ședeau pe prispă amendo
Alături, singuri singurei . . . . .
Acum nu crede, și cât vrei
Că sunt strigoii!

Lilian.

Mănăstirea dela Sinaia.

Sinaia este locul unde petrece preste veră curtea regală română și societatea înaltă a Bucureștilor și a României întregi.

În *Sinaia* a zidit regele Carol minunatul castel Peleş, palatul lui de veră, după cum se vede în ilustrațiunea de pe pagina 132.

Când treci pe pasul Predealului munții dela Brașov spre șesul României, dai de *Sinaia*, la pôlele muntelui Buceciu, un loc frumos și încântător, cum rar ai mai afla altul pe întreg rotogolul pământului. Aci s'au unit natura cu știința omenescă, spre a împodobi acest loc. Natura a încungiurat valea cu munți uriași și cu pădurile de brădet, cu ape viștoare, care se reped în Prahova, dând locului o înfășurare poetică, er omenii au îndeplinit acesta icônă, clădind în luminișul, ce se deschide între munți, vile sau case de veră, hoteluri, băi și alte așezăminte, cari sunt ca curțile zinelor din povești în mijlocul acestor munți.

Dar nu totdeauna a fost aci așa. Mai de mult locul acesta, unde e ađi *Sinaia*, era gol, pustiu, ca întregă valea Prahovei, și nu era cercetat decât de păstorii cu turmele lor, er locuit era numai de urși și alte dihanii.

Scrisorile vechi ne spun, că cei de întâiu omeni ce s'au statornicit pe valea Prahovei, au fost nisce călugări, înainte de asta cu 3—4 sute de ani. Ei au pus temelii mănăstirii și cătunului *Sinaia*, de ađi. Numele de *Sinaia* îl dete Mihaiu Cantacuzino în veacul al XVII, când fugi de urgia lui Duca Voda prin valea Prahovei, la Brașov. Drept mulțămită lui D-șeu, că l'a scăpat de dușmani, el ridică apoi la 1692 mănăstirea dela pôlele Bucecilor dându-i numele de *Sinaia*, după numele mănăstirii de pe muntele *Sinaia*.

Dar atât mănăstirea cât și locul dela *Sinaia*, se făcu însem-

nat și vestit în totă Europa sub domnia regelui Carol. Curând după venirea lui în România, ca prinț tânăr, vizită vechiul deal al Prahovei și mănăstirea Sinaia, cea zidită sus pe mușea dealului. Locul acesta i-a plăcut atât de mult, încât vara anului 1871 se hotărî se o petrecă întregă aci, dimpreună cu Augusta regină, *Elisabeta*. Mai mult: aci s'au hotărît să-și facă o curte domnească, ca cele din povești! Și s'a făcut în chipul după cum se vede. În zece ani fu gata, l'a început *prințul* Carol și l'a terminat *regele* Carol. Drept dovadă o lespede de metal pe care e săpat următorul vers de *Alexandri*, când fu gata castelul:

Eu Carol și al meu popor
Zindit'am într'un gând și dor
În timp de lupte — al meu regat.
În timp de pace — al meu palat!

Castelul se află la o parte din valea Prahovei, spre inima munților, ascuns în umbra nemăsuratelor păduri, pe cari nu le-a atins seculul, unde de veacuri brații uriași cad de bătrânețe unul preste altul și zac acoperiți de mușchi.

Aci departe de sgomotul lumii, în sinul naturii, îi place regelui, reginei și întregii familii regale a petrece zilele de vară.

Carmen Sylva, regina poetă Elisabeta, de bună seamă că preumblându-se prin aleile acestor naturale din giurul palatului și-a conceput multe din frumoasele ei lucrări poetice literare; aci a scris „*Povestiile Peșului*“ cele minunate.

La 15 Octombrie 1887 a fost o mare serbare la Castelul Peș, a 18 aniversare a căsătoriei regelui și a reginei României. Atunci acolo fiind și poetul Alexandri cu alți vre-o 4000 de fruntași din întregă România a scris următoarea Balada Peșului:

Castelul »Peș«.

Balada Peșului.

I.

Plânge Prahova de vale
Și se vaetă mereu,
Tot ducând în a sa cale
Dorul Peșului seu.
Tulburată se repede
Vrând de stânci a se isbi
Căci cu densa nu-l mai vede
Răvniitor de a se iubi.

De când apa curgătoare
Și cu sorele ceresc
Au menire-nvietore
Pentru sinul pământesc,
Dându-i vieță și rodire,
Veselie și noroc:
Ea, prin dulce recorire,
El, prin rațele de foc.

Peșul cu flori pe frunte
Și-n vestminte de cristal
Venea dîlnic dela munte
Preste valuri dând năval;
Și toți brații în mirare
De-al vedea clocotitor
Frământau cu întrebare:
Unde-l duce viul dor?

El sboră cu gândul sboră
Prin sălbatică păduri
Locuite odinioară
De urși mari, de mari vulturi,
Și mergea ca se se culce
Plin de vieță, fericit,
Pe al Prahovei sin dulce,
Ca ntr'un leagăn mult iubit.

Și amândoi în desfătare
Se duceau intrulocați
Până-n jos preste hotare
Mult departe de Carpați,
Veseli, rătăcind pe lume,
Sub ceriu vecinic zimbitor:
El uitând chiar al său nume,
Ea, chiar locu-i de isvor.

Bune vremi erau p'atuncea
Când ursitului din stânci
Nu-i păsa ca se s'aruncea
Preste ripele adânci.
Il mână dorul, ce este
Dulce al inimei avânt,
Care trece ca-n poveste
Preste mări și sub pământ.

Dar acum el întârzie . . .
Drumu-n cale-i s'a lungit!
Ea-l asceptă ca se vie
Din dorii până la sfîntit;
Și sermana! tulburată,
Să tot vaetă mereu,
Purtând grija necurmată,
Grija Peleşului seu!

II.

Intr'o di . . . așa se spune,
Căletoriul tinerel
Zări-n cale-i o minune,
O minune de castel,
Ca n'tro clipă răsărise
Din pământul scorburos
Și-a lui porți cu drag deschise
Unui Rege glorios.

El vedu trecând în sora
Și sub codrii bătrânesci
O Regină cântătoare

De-ale munților povești;
Și frumoase Margarite
Pe sălbatică potic,
Și pe drumuri năsipite
Urme de picioare mici.
Și audă ce nu s'aude
In desimele de munți;
Nu urlări de fiare crude,
Nu căderi de brați cărunți,
Ci divină armonie
De dulci glasuri arginții
Și de organ ce re-nvie
Umbre albe de copii.

Fermecat Peleşul șede
Pe o stâncă-n loc oprit, —
Vede și nu-i vine a crede,
Simte ce n'a mai simțit.
Ca și densusul în uimire
Urieșii cu vîrf alb
Plimbă țințea privire
Pe castelul acel d'alb.

Splendida-i 'nalta clădire
Ce străluce acum sub cer
Cu măestra-mpodobire
Unui mândru juvaer;
E menită se devie
In present și-n viitor
Cuib voios de ospete,
Cuib de gloriu și onor.

III.

Etă regele sosesc
Lângă Peleş gânditoriu
Și-l întrebă de voesce
Ca se-i fie muncitoriu, —
Căci e june, căci e tare,
Cât optzeci de murgșori,
Și cu brațul lui e-n stare
Se-nvertescă roți de mori.

Peleşul la așa cuvinte
Se tredește ca din vis, —
Lume nouă-n a lui minte
De odată s'a deschis . . .
Bucuros el la turbină
Se repede 'nvingătoriu

Ca se macine lumină
Dela fulgerii din nori.

Și de-atunci când noptea vine
Născătorea de suspini,
Aste locuri le veți pline
De fantastice lumini.
Feeria se estinde
Preste falnicul castel,
Ce fereștrile-și aprinde
Ca de-un sora ascuns în el.

IV.

Diua Peleşul lucreză
Cât un uriaș vênjos,
Er când diua însereză
Redevine Fêt-Frumos
Și-n castel apoi apare
Cu pas vesel triumfal;
Căci e nașul seu, și are
Loc la prânțul cel regal.

Intre flori și-n'tre copile,
Intre ambi! Suverani,
El s'arată mic de țile
De și are miș de ani . . .
Și regina-nveselită
Il desmierdă adese ori
Pe a sa comă impletită
Cu brilanți schinteiatori.

Apoi mândrul, după cină,
La toți lasă rămas bun, —
Saltă sprinten, se închină
Și plecând ca un nebun,
El se duce se se culce
Plin de vieță, fericit,
Pe al Prahovei sin dulce
Ca ntr'un leagăn mult iubit.

Ea îl muștră cu blândețe
Și-i tot țice că-i păcat
De a pierde-n tinerete
Cursul seu neaternat.
El răspunde cu mândrie:
Mândră fi de-al meu noroc!
Țic Luminei ca se fie
Și lumină e pe loc!*)

*) Castelul „Peleşul” situat în poziția cea mai admirabilă din Sinaia, la pôlele grandioasei mase a Bucecilor, — acest castel este lucrarea de artă cea mai măreț și mai frumoasă din țară, și ale căruia mândrețe au contribuit mult întru a duce departe faima țerei și a frumșetilor ce cuprinde ea. Peleşul e iluminat cu lumină electrică; er puterea, care produce lumina acea electrică, este apa Peleşului, un pârăuș repede și limpede, care vârsându-se mai departe în Prahova curge în fața castelului regelui, căruia i-a dat numele seu. — Tocmai faptul acesta, că adevăc pârăușul Peleş

a fost pus la lucru: se „macine lumină”, pentru aceea „minune de castel” ce-i poartă numele, tocmai acest fapt deveni subiectul acestei balade frumoase. In castelul Peleş împodobit de multe din producțiunile geniului artistic a M. S. Reginei Elisabeta, și în care orga resună adesea sub mâna Reginei Carmen Sylva, apele Peleşului alcătuiesc în mijlocul mesei regale un avuz din care saltă în sus o rață limpede din undele pârăușului. De aceea țice Alexandri, că Peleşul are loc la prânțul domnesc.

T. N.

INCEPUT DE VERĂ.

E sora blând în ceriuri, — și-i di de veselie,
Prin aer trec miresme, și glas de ciocărlie,
Și ară economul și samână și grapă
Er norul i-i trimite din sîn pe brazde apă;
Și ride lanul verde, cât veți în depărtări,
Minune ncântătoare! și raiu de desfătări! —

. . . Dar tôte acestea raiuri din câmpuri prefăcute,
Au resărit pe 'ncetul prin muncă și prin lupte,
Și obosiți în brazde, sërmanii muncitorii,
Rădică frunți în aer ploate de sudori,
Dar fața lor pârlită e dulce înseninată,
De gândul fericirii și-a rodurilor plată . . .

George Simu.

Trei ômenii alui Dumneșeu.

Nu tot cel ce țice: „Dômne, Dômne! ci
numai cel ce face voia Tatălui, va vedea împê-
răția lui Dumneșeu.” Sf. Scriptură.

Vorbele aceste ale sfîntei scripturii le putem întorce și așa:
Nu tot ce-și bate pieptul și face gură mare, ci numai cel ce în-
deplinesce fapte nobile, e demn a se chemă Român adevărat. Ca
tôte nemurile din lume, așa și nemul nostru, și-a avut și-și are fa-
risei și cărturari destui, dar puținii profeti adevărați și apostoli de-
votați. Și precum pe vremea mântuitorului lumii, nu numai cei
mai luminați de învățăturile vecului, ca apostolul Pavel și Evan-

gelistul Ioan, ci și pescarii necărturari, ori cu puțină învățătură
făcură minuni și purtară trêba apostoliei cu tötă rîvnă, așa și
acum: nu numai din cei mai luminați fil ai nemului es adevărații
apostoli ai Românismului, ci adesea, din ômenii cu puțină pregă-
tire de carte, dar cu inimă mare, cu zel înflăcărat, cari apoi toc-
mai din cauză că nu s'au bucurat de cele învățăturii înalte, merită
tötă lauda și admirațiunea noastră, merită se-i dăm de exemplu
contîmpurenilor și urmașilor nostri. Intre astfel de apostoli putem
numi cu drept cuvânt pe vrednicii bărbați Moș Herlea, Aron Boca
Velchereanul și George Cătană.

MOȘ HERLEA.

Puțini vor fi din cetitorii Revistei Ilustrate, care se nu fi aușit de numele lui Moș Herlea, a acestui țeran model, care era înțelepciunea întrupată și dela care puteau multe învăța nu numai țeranii, dar și cărturarii cei mari.

Acum nu mai este între cei vii, dar memoria lui va rămâne pururea neștersă dintre noi, cari l'am vădut, l'am cunoscut, am vorbit cu el și ne-am minunat de înțelepciunea lui. Eată din ce cauză ilustrăm această pagină cu portretul lui și depunem aci câteva trăsuri din viața lui cea demnă și plină de fapte frumoase.

Moș Nicolae Herlea s'a născut la 1 Iunie 1819 în comuna *Vinerea*, colo lângă *Câmpul pânei* unde Pavel Chinezul bătut pe Turci, a căror mormânt și adî se vede. Tatăl seu fu preotul Teodor din aceea comună, și avu mai mulți prunci și pe toți îi dede la școle se învețe carte, numai pe Nicolae l ținut acasă se-i porțe economia. Dar de și nu-l dădu la școli înalte, grijă de creșterea lui cât mai bine nu s'ar fi putut orî unde l'ar fi dat la învățături. A ceti l'a învățat nu din Abcdar, ci din Bibliă, care i-a fost totă cartea ce o învăța și care i fu și de ajuns, că ajungend odată se scie ceti, îi erau deschise drumurile, pe care ajunge omul la învățatură, și de n'a merge la școlă, numai voiă se aibă și cap bun. Er aceste două lucruri nu-i lipsiră lui Moș Herlea; el după ce odată sciu ceti apoi era în apele lui. Când numai putea, își rupea câte o leacă de vreme și cetia, și cetia, și se procopsia singur pe sine, numai cu ajutorul cărților, cari îi erau pretinii cei mai buni, cari nu-l lăsară de rușine câte zile a trăit.

Prin neîntrerupta cetire și-a fost câștigat cunoscințe din tôte ramurile sciinței, cu deosebire istoria universală și geografia, care le și cunoscea mai bine decât mulți profesori de ceti cu diplome de trei coți. Er sfânta scriptură atât cu temeiu o cetise și atât de mult, de scia să-ți citeze în tot timpul și la tôte ocasiunile din ea pasage întregi mult mai sigur decât ceti mai mulți preoți. E drept că, pre lângă diligența lui cea mare, era ajutat și de memorie foarte bună și nu bea nici un fel de beutură bețivă, care mai timpuriu orî mai târziu timpesce mîntea omului. Beutura lui a fost apa curată în totă viața sa, de aceea a și remas tot cu mîntea întregă până la adencî bătrânețe.

Prin îndelungata cetire a istoriei Romanilor și Românilor, prin esemplul bun din casa părintescă și prin frecarea de lume s'a format Moș Herlea un caracter demn de imitat, de aceea vorba lui era vorbă orî unde o pune, spusa lui nu rămânea mazere aruncată în părete.

Eată dovadă pentru toți Români, că omul și fără școle multe, ha așa dîcend chiar fără școle, se pôte aventă la frumoase cunoscințe și se pôte ridică la mare cinste, numai se nu-i lipsescă voia de a ceti. Dar cel ce nu urmeză cetirea, chiar de a învățat 16—20 de ani prin școlele cele mari, în scurtă vreme nu-l mai cunoscî din omul ce nu s'a bucurat de atâta potop de carte.

De mic copil învăța Moș Herlea cele 8 glasuri bisericesci,

și de aci în colo duminica și în sêrbători, dimineța și sera, era nedespărțit de strana cântăreților. Astfel deveni cântăreț vestit, că și glas avea foarte bun și în decurs de 72 de ani a ajutat cântăreților la purtarea slujbei dumnezeesci, fără a primi cândva ceva remunerație pentru acel ajutor.

Moș Herlea mai era și vestit chirurg, care lucru îl învățase dela moșul seu Precup Herlea, care încă era țeran ca și nepotus'o Nicolae de deștept, numai cât nu scia carte. Astfel Moș Herlea în timp de 60 de ani a vindecat pe tot anul sute de omeni schilavi, fără a cere dela careva vr'un ban, și fără de a-l întreba de-i Român orî strein. Eată adevăratul »doftor fără de argint!«

Și doctorii cei renumiți din vecina Orăștie recunosciau că moș Herlea pricepe bine acest lucru, că de le mergeau omeni cu mîni orî cu picioare frante, îi trimiteau la Moș Herlea în Vinerea se-i vindece. Din 1842 până în 1847 a funcționat Moș Herlea ca învățător în comuna s'a natală, er în anii 1848 și 1849 a servit cauzelor naționale, după cum se vede din o epistolă adresată de densul cătră istoricul nostru George Barițiu, unde vedem resolutul lui respuns ce l'a dat comandantului revoluționarilor, când l'a fost prins în Balomir: „*Sunt căpitim, dîse Moș Herlea cătră comandantul revoluționar, „nu am făcut altceva decât mi-am împlinit datorința față de națiune, precum dta își împlinesci datorința față de națiunea dtale“.* Eată un răspuns demn eșit din gura unui țeran fruntaș, când se afla în mîna inamicului, pe care l'a desarmat cu acest răspuns demn.

Din anul 1849 până la adencî bătrânețe a trăit mai mult pentru binele bisericiei, școlei și comunei sale, servind mult timp ca primar și cassar cinstit al acelei comune.

Până la desființarea »fondului regiu« a fost neîntrerupt membru în reprezentanța scaunului Orăștiei, unde se luptă bărbătesce pentru drepturile poporului român din acel scaun, alături cu demnul protopop gr. cat. George Bercianu, pe care-l iubea mult, fiind că era un învățat, orator ales și naționalist cum se cuvine se fie tot omul de omenia.

Ca naționalist înfocat Moș Herlea luase parte la tôte adunările mai însemnate ale noastre, începend dela cea memorabilă de pe Câmpul libertății din 1848; din deputațiunea ce se dusesse la Viena cu Memorandul încă n'a putut lipsi, er Românii adunați la Clușiu când cu procesul Memorandului îl aleseră în deputațiunea de trei ca se mîrgă și se înformeze Tronul despre starea lucrurilor dela noi.

Naturelul lui Moș Herlea a fost vioiu, pururea vesel, glumeț, dar pe lângă tôte aceste cu mare cumpet în vorbă și-n fapte; a fost așa, după cum am dorî se fie tot Românul. Portul cel țărănesc nu l'a schimbat nici când, eac'asa se purta după cum se vede în icona alăturată. Se urmăm faptele lui cele bune, și vom fi văduți de nêmul nostru cu aceea stimă, cu care a fost văduț Moș Herlea!

(In altă broșură vom vorbi despre *Aron Boca Velchereanul* și despre *G. Cătană*, cari sunt în viață).

Moș Herlea

Conochifterița.

(Din datinele și credințele Românilor despre insecte.)

Pe locurile cele grase, năsipose și băhnose, prin grădini și ogrădi sau curți, în apropierea gunoiului de vite precum și a altor movile de gunoie, ce-au trecut sau prind a trece în putregiune, se află o gujulie, care se ține de familia grierilor și care petrece totă ziua în pământ și numai noptea iese afară.

Acosta gujulie, care aduce foarte mult în privința făpturii picioarelor sale de dinainte cu labele de dinainte ale Cârțiței, se numește în Bucovina: *Cucónă Chifterița*, *Cucónă Chirtirița*, *Cucónă Tifterița*, *Conă Chifterița*, *Conochifterița*, *Conochiftirița*, *Chifterița*, *Chiftirița*, *Tifterița* și *Pișterița*;

în Moldova: *Conochifterița*, *Cucóna Chifterița*, *Chifterița* și *Pișterița*¹⁾.

În Muntenia: *Cucónă Chifterița*, *Cucónă Chiftirița*, *Conochifterița*, *Conopisterița*, *Coropesnița*, *Coropișnița*, *Coropiștirița* și *Goropișnița*²⁾;

în Transilvania: *Coropișnița*, *Coropiștirița* și *Chifterița*^{3)*};

eră în Ungaria și anume în Biharia: *Conopisterița*⁴⁾; lat.

Grillotalpa vulgaris, germ. *Maulwurfsgrille*.

Despre această gujulie există la Români din Moldova următoarea legendă:

»Cică era odată o *Cucónă* foarte bogată, însă rea, rea, de să te ferescă Dumnezeu.

Îmbătrânind *Cucóna* acesta se duse la o mănăstire, veđi dom-te ca să se pocăească și să se căească de păcatele și nedreptățile ce le-a făcut în tinerețele sale.

Dar ea, în loc să se pocăească și să se căească, ispitindu-o *Necuratul*, începă a face petreceri și chef cu omeni mirenii.

Prin banii și hatir *cucóna* ajunsese a fi chiar și *starița*. Însă cu toate că ajunsese la acesta mărire și cinste, ea totu-și nu se lăsa de blăstămății.

Eată însă că într'o vreme vin la mănăstirea, unde era *cucóna* noastră *starița*, doi moșnegi. Se vede că erau *Dumneđu* și *St. Fetrea*.

Întrând moșnegii în mănăstire și găsind pre maica *starița* cu chef și petrecând ca o *femeie* ticăloasă, au început s'o dojenescă, ȳicându-i că nu-i frumos ca fiicele Domnului să facă așa și se ajungă de rís în lume.

Starița, superându-se pentru dojana ce moșnegii i-au făcut, îi luă de spate și-i dete pe ușă afară, *interindu-i* din cuprinsul mănăstirii.

Moșnegii, veđându-o acosta, au blăstemat-o ca să se facă gujulie, să se ascundă de fața lumii în pământ, și numai atunci să iasă din pământ afară, când va fi vreme urită și ploioasă, când nu mai vede nimene.

Și blăstemul moșnegilor se împlini, căci mănăstirea se prefăcu pământ și *cucóna starița*, care făcea chef, se prefăcu într'o gujulie urită, care âmblă pe sub pământ, de-și croesce pe acolo chilli, și se hrănesce cu rădăcinile legumelor și ale buruenelor, adică făcând și-acolo reutăți cum făcea și pe pământ.

Ear din rasa ei cea cafenie i-sau făcut aripă⁵⁾«.

Conochifterița petrece de regulă în pământ într'o afundime de 30—60 cm. Aice face ea mai multe galerii, er la mijlocul

acestora cuibul seu. În acest cuib, care are forma și mărimea unui ou de găină sau de găscă și care e pe din nuntru uns cu bale și tare, ca și când ar fi tencuit, se ouă ea o mulțime de oue de mărimea meului (mălaiului mărunțel) și de colóre gălbinie.

Unii Români din Bucovina spun că s'ar ouă 99 de oue și că puii ce ies dintr'insele n'ar trăi mai mult de-un an. Numai unul dintre dînșii trăește mai mult, și acela, cum trece de-un an, crește mai mare de cât un sôrece; capătă aripă, începe a sbura și pre cine îl mușcă, trebuie să moră.¹⁾

Cei mai mulți Români însă cred și spun că nu numai puiu cel ce a trecut de un an, ci fiecare *Conochifterița* mușcă și că mușcătura ei n'are leac, că cel ce-a fost mușcat de dînșă trebuie numai decât să moră.²⁾ Și numai atunci pôte acel mușcat să se vindece, când va găsi pre aceea-și *Conochifterița*, care l-a mușcat, va prinde-o, va pune-o în apă și se va spala cu apă de aceea³⁾, sau va număra o baniță de mălaiu mărunțel⁴⁾, orî o baniță, o dimmerlie sau o ocă de mac⁵⁾.

Tot așa cred despre mușcătura *Conochifteriței* și Români din Moldova.

Eată ce scrie în privința acosta dl. M. Lupescu:

Conochifterița e o gujulie ce trăește pe la locuri băhnose și grase; ea e foarte primejdiosă. Pe lângă stricăciunea foarte mare ce face în grădini, ea pôte se musce și pe om. Vai de omul mușcat de ea, că leac nu mai are; îndată se umflă ca o bute și móre în dureri nesuferite.

»Dacă ar fi cu puțință, că omul se trecă prin borta prin care intră osia carului în butucul roții, sau să numeri un stambol (baniță) de mac orî de năsip, numai atunci ai avea leac pentru mușcătura de *Conochifterița*⁶⁾«.

Ear dl. Dr. N. Leon scrie:

»Poporul crede că *Cucóna Chifterița* mușcă; pentru ca să nu te umfli e bine, că îndată ce te-a mușcat să-i cauți gaura și să-i numeri ouele⁷⁾«.

Din cauza acosta apoi Români se feresc foarte tare de orî și care *Conochifterița* ca nu cumva să fie mușcați de dînșă.

Însă *Chifterița* nu numai că este foarte periculoasă, ci totodată e și stricăciosă.

Nutrețul *Chifteriței* sunt diferite larve de insecte și viermi. Ba, fiind o gujulie foarte mănăcișă, de multe orî nu cruță nici chiar propriile sale oue, ci și pre acestea le mănăncă.

Însă fiind că ea nu-și pôte afla nutrețul trebuincios numai într'un singur loc, ci trebuie să și-l caute în toate părțile, de aceea găunășesce ea cu picioarele sale cele puternice pământul în lungiș și curmeđiș ca și *Cârțița*.

¹⁾ Cred. Rom. din Capul-câmpului, dict. de Panteleimon Tatarău, și com. de G. Banilevică, stud. gimn.

²⁾ Cred. Rom. din Reusen, com. de Vas. Pop: »Omenii cred că dacă te-ar mușca *Cucóna Tifterița* ai muri«; — a celor din Balaceana, com. de George Jemna, stud. gimn.: »Spune poporul că dacă te-ar mușca noue *Cucóna Chifterițe* de-odată, apoi poți să și mori. După mușcătura ei se umflă locul mușcat.«

³⁾ Cred. Rom. din Tereclecea, dict. de Domnica Dubău, și com. de Pavel Scripcariu, stud. gimn.

⁴⁾ Cred. Rom. din Reusen, com. de V. Pop; — a celor din Șcheia, com. de Sim. Pop: »Cel mușcat de *Conochifterița* până nu va număra o baniță de mălaiu mărunțel nu se pôte vindeca.«

⁵⁾ Cred. Rom. din Frățeștii-vechiu, dict. de Ilie Istrătoe: »Omenii dela noi ȳic, că dacă ar mușca *Chifterița* pre cine-va n'are leac, numai dacă ar număra o pătuare de mac«; — a celor din Părhău, com. de C. Bădălușă, stud. gimn.: »Se crede că dacă ar mușca *Cucóna Chifterița* pre cine-va, alt leac nu ar găsi, decât să numere o baniță sau o ocă de mac, atunci s'ar vindeca.«

⁶⁾ Șeđetorea, Fălticeni 1892, p. 120. — Tot dl. M. Lupescu scrie: »Mușcătura de *Conochifterița* e foarte rea. Pe cine l-a mușcat nu mai calcă erbă verde.

⁷⁾ Dr. M. Leon, op. cit. p. 10.

¹⁾ Șeđetorea an I. Fălticeni 1892. p. 120. — Cihac: Dict. t. II. p. 71.

²⁾ Sava Stefanescu: Zoologie p. 191. — Dr. N. Leon: Zoologia medicală a țeranului român. Iași 1897 p. 10.

³⁾ Fôia poporului an. I. Sibiu 1893. p. 284.

⁴⁾ Prin Reteag și giur ȳi ȳic Căniepchișchirița (esprime ca în ortografia magiară: Cănyeptyștyirița. I. P. R.

⁵⁾ M. Pompiliu: Graiul Românilor din Biharia, publ. în »Convorbiri literare« an. XX. Bucuresci. 1887. p. 1008.

⁶⁾ Dict. dlui M. Lupescu de Zancu din satul Crucea și com. de dl. Artur Gorovei.

Prin această găunășire însă se face foarte stricăciosă, pentru că ea nu se mulțamește numai cu rescolirea pământului, ci adevseori e nevoită să rodă și rădăcinile cele tinere ale plantelor, cari îi stau în cale.

Prin această procedură din partea ei cele mai multe plante încep apoi a se vesteți, a cădea la pământ și a se usca.

Mai cu samă este ea foarte stricăciosă pentru straturile de legume.

Dacă se pripășese într'o grădină, unde sunt multe legume semănate, și mai ales printre straturile cu cephă, atunci nu se alege mai nemică de grădina aceea¹⁾.

Din cauza acesta apoi precum și din cauza mușcătorei sale Români și cu deosebire Românele nu numai că au mare ciudă, ci cum o zăresc pe loc o și urmăresc și-o omoră.

Dar fiind că Conochifterița, după cum am amintit și mai sus trăesce mai mult pe sub pământ, și prin urmare nu se poate așa de lesne da peste dinsa, pentru că iasă afară numai noptea și la timpuri anumite²⁾, sau când e vreme ploioasă și urită, precum și din cauză că, neomorindu-se de tot, ci tăindu-se numai în două, sau numai capul, ea nu piere, ci crește era la loc³⁾, nu numai că o urmăresc și-o omoră, ci caută și alte mijloce spre depărtarea și stărpirea ei.

Așa Români din unele părți ale Moldovei stropesc grădinile în toate părțile cu aghiasmă dela St. Trif (1 Februar), care se țice că are foarte mare putere de istovire a unor asemenea gujulii.

Se chiamă adevă preotul de face aghiasmă în ziua de St. Trif și cetesce rugăciunile de stărpirea gujuliilor ce vatămă ródela pământului.

Afară de acesta se fac nisce furcuțe, în care se pune lână — caer — și fus, se începe un fir de tort, și se înfig în grădină într'o vinere la sfârșitul lunei, adică când e luna pe sfârșit și se menesce așa:

— Cucónelor Chifterițe! ori se vè apucați de tors, ce v'am dat, ori de nu, să fugiți, că St. Vinere ve va omori!

Și în urma acestor mijloce gujuliile fug⁴⁾.

Cu toate însă că Chifterița, după cum am vădut, este foarte periculosă și stricăciosă, cu toate acestea este ea și de folos.

Vorba Românilor. »Nu e nici un rău în lume să nu aibă și-o parte bună.«

Așa se țice că dacă un om međin ucide (omoră) o cucónă chifteriță dintr'o singură lovitură cu dosul mânei, atunci respectivul om poate vindeca la ori și ce ocaziune și la ori și ce timp pre o vacă, care a mâncat trifoiu și din cauza acesta s'a umflat, și anume dacă vaca respectivă se pălesce cu dosul mânei la desert, adică unde e umflată⁵⁾.

¹⁾ După spusa Românilor din Bucovina și a celor din Moldova, com. de M. Lupescu.

²⁾ După spusa Rom. din Capul-câmpului, dict. de P. Tatarău, com. de G. Banilevic.

³⁾ Cred. Rom. din Breaza, com. de Eusebie Preliciu, stud. gimn.

⁴⁾ Com. de dl. M. Lupescu.

⁵⁾ Cred. Rom. din Frătăușul-vechiu, dict. de Dumitru Covașă, com. de Ioan Covașă; stud. gimn.

O samă de Români însă, când vèd primăvara o Conochifteriță, suflă de trei ori pe dosul mânei și apoi, omorându-o tot cu dosul mânei, o păstrează și când se umflă vre-o vită de trifoiu o vindecă cu dinsa¹⁾.

Dacă omori o Chifteriță, spun era-si alții, și voesci ca se fie de leac, s'o ucidă totdeuna cu dosul mânei, căci dacă o ucidă cu dosul mânei, mâna aceea se face vindecătoare pentru toate bólele vitelor²⁾, și mai ales pentru cele mușcate de această gujulie³⁾, pentru cele sângerate⁴⁾, precum și pentru cele ce se umflă de trifoiu. Cum pui dosul mânei pe vita bolnavă și-o freci un pic sau dai numai cu mâna înderpt pe spinarea aceleia, vita îndată se însănătoșeză⁵⁾. Însă mâna respectivă poate fi de leac numai până ce omori altă Chifteriță. Cum ai omorit altă Chifteriță nu poate să fie mai mult de leac⁶⁾.

Dacă o femee nu face copii, să bea oue de Cucónă Chifteriță cu apă sau cu rachiu și se va lecu.

Când pe cineva îl ródela picior încălțăminte și se rănesce, să strivescă o Cucónă Chifteriță și să-o aplice la rană.

Pentru reumatism se ia un litru de unt-de-lemn, se pune în el trei Cucóne Chifterițe și se lasă se stea la sóre, și apoi se frecă cu el la încheieturi când îl prind durerile⁷⁾.

Când cântă Cucóna Chifteriță e un semn, că are se plóe⁸⁾.

În fine mai e de observat încă și aceea, că ómenii, după părerea și spusa unora, îi țic acestei gujulii *Cucónă* de-aceea, pentru ca să nu-i musce⁹⁾.

După legenda din Moldova însă se numesce Cucónă pentru că ea dintru început a fost întru adevăr Cucónă.

Ear cât pentru numirea *Chifteriță* sau *Chiftiriță* și *Piștiriță* cred că e o compusețiune poporală din cuv. *Chef* respective *piș* și *stariță*, care cu timpul s'a prefăcut apoi în *Chifteriță* și *Pișteriță*.

Ear numirea *Conochifteriță* și *Coropișteriță* etc. e o compusețiune din trei cuvinte, și anume: *Cucónă* prescurtat *cónă*, *cono*, *coro* + *chef* + *stariță*.

¹⁾ Dat. Rom. din Tereblecea, dict. de Domnica Dubău, și com. de Pavel Scripcariu, stud. gimn.

²⁾ Dat. și Cred. Rom. din Frătăușul-nou, com. de Vesp. Reuș, stud. gimn. »Dacă atingi Cucóna Chifteriță cu dosul palmei, atunci mâna aceea se face vindecătoare pentru toate bólele vitelor.«

³⁾ Dat. Rom. din Balaceana, com. de G. Jemna, stud. gimn.: »Dacă Chifterița mușcă pre o vacă, se frecă cu dosul mânei, și apoi îi trece.«

⁴⁾ Cred. Rom. din Stupca, com. de Tóder Bocăneț, stud. gimn.: »Când îți iesă o Chifteriță înainte, atunci, spun ómenii, că e bine s'o omori cu dosul mânei și de va fi o vită bolnavă de sânger se dai cu mâna înderpt pe spinare și se însănătoșeză.«

⁵⁾ Dat. Rom. din Balaceana, com. de G. Jemna. — A celor din Buninț, com. de Vesp. Corvin, stud. gimn.; și acelor din Stupca, com. de T. Bocăneț.

⁶⁾ Cred. Rom. din Buninț, com. de Vesp. Corvin.

⁷⁾ Dr. N. Leon, op. cit. p. 10.

⁸⁾ Cred. Rom. din Reusenț, com. de V. Pop.

⁹⁾ Cred. Rom. din Balaceana, com. de G. Jemna.

S. Fl. Marian.

Pe veci pierdută.

Pe veci pierdută eu te sci
Și-s împecat cu gând și dor,
In pieptul meu ca 'ntr'un sicriu
Inchis-am tristul meu amor.

Și nime 'n lume nu va sci
Că te-am iubit și-am suferit
Deși aș vrea când voi muri
Barēm — se-ți spun că te-am iubit!

George Simu.

Micul ciobănel.

Tóte ființele sunt frumoșele, sunt drăguțe, până sunt tinere; dar atât de drăguți ca mieii primăvera — rar mai este ceva. Las că și primăvera în sine e anotimpul cel mai plăcut, căutat de toți poeții tuturor timpurilor și dorit de toți muritorii, dar așa plăcută o face miile de muscuțe, gândăcei, puii paserilor, mieii, eșii . . . și alte ființe tinere, care vin în lume de odată cu ivirea primăverei. Copilașii de abea o așteptă, ăr când aud mieii sbierând, mai ține-i în casă dacă poți!

Es la ei. Ba, de dragul lor, mulți nu se mai pot despărți de ei în totă viața, se fac ciobănei (ilustr. I.)

Nici că este o viață mai plăcută ca a ciobanului, care cu un fluer, cântând lângă oi, departe de lume și de-a ei nevoi, își petrece timpul în munții cei verzi, în aerul cel curat, la apa cea bună, mai sus de lumea cea păcătosoă, mai aproape de D-șeu! Acolo stând la turma lui de oițe, îl ajung și pe el șile grele câte-o dată, că nici în munți nu e tot senin, că vin venturii și vin ploii, dar el nu fuge dela oi; nu-și lasă turma pentru cât bine-i în lume, nu și-o părăsesce nici de frica fortunelor, nici de spaima fiirelor. El este ângerul apărător al turmei, ăr turma averea lui, sufletul lui.

Colea vera merg cei de acasă ai ciobanului la

el sus în munte, mai se-i ducă unele altele, mai se aducă dela turme lânile și brânza în jos la sate (vedți ilustr. II).

Și ce vóie bună este în sat când vin bărbații dela stână încărcați cu bunătățile aduse dela oi; și cum vin muerile și-i întrébă despre aflarea ciobăneilor și cât se bucură ele aflând că aceia sunt bine! Cine vrea se afle adevărată fericire pe acest pământ, caute-o în viața simplă, ciobănescă,

unde cu un fluer
cântând lângă oi,
lași se trecă totă
calea cea frescă
nesciind de lume,
de ale ei nevoi!

Adevăratul cioban atâta-i de fericit în munți la turma lui, încât de l'ă chema chiar solii împăratului la palat, se-l încarce de bunătăți, numai se-și lasă turma, el ar respunde:

Trăescă împăratul
De el n'am trebuință,
Bogat sunt cu asta
turmă,
Și-n'asta locuință
Sunt forte multămit;
Iubesc Dumneșeirea,
Un câne mă iubesc,
M'adapă astă apă,
Ast' turmă mă nutresce
Și sunt prea fericit!
Dar fericirea stă
In îndestulire!

J. P. R.

Micul Ciobănel.

Venirea dela stână.

Meteorologie poporană.

Caru mare (Ursa mare).

(Legendă.)

Un sârb a șterpelit un car de pae dela nașu-său și a luat-o la drum . . . . A mers el, cât a fost noptica de mare. Cherit de frică, ca se nu-l ajungă după urmă nașu-său, plesnea boii cu sfârcu biciului, care fugea de le sfârâiau călcâele (copitele) și lăsa numai schintei în urmă. De ce mâna boii mai tare, de-aia caru se sguduia și paele cădea jos cu toptanu. Mergând el așa, se pomenesce hodoronc tronc cu lupu înaintea lui. — Un șarpe rece îi trecu prin sin și cum el din fire e:

*Tare în virtute
Și slab de minte . . . .*

se repede tot-odată la bou de »cea« și apucându-l cu mâna de ureche țice:

Stoa dăe bozenata,

și cu șecura în mână se plesnescă lupul drept în cap. Boii, au cârmit caru cu proțapu spre meșă-ți. Lupu a remas încremenit și nu s'a mai mișcat nici până astă-ți de acolo.

Caru e cunoscut de toți. Cele dintâi patru stele îi sunt rotele. Din cele-lalte trei: a dintâi e proțapu, a de a doua sunt boii și a de-a treia lupu. Lângă bou de »cea«, e o alta stea mică, aia-i sârbu cu bou de ureche. De cu sară caru merge deanderetelea spre meșă-nopțe și răsărit așa încât despre țiuă, se întorce cu proțapu unde era rotele. Pe drumu unde au cățut paele, au răsărit stele:

Câte pae pe umbrar . . . .

Țerani îi țic: Drumu Robilor sau în termen scințific Calea Lactică.

Stefan St. Țușescu.

Un nou folklorist.

Di *George Zăria*, un tiner de bună speranță, studinte al gimnasiului superior din Blașiu, prinde a se ocupa serios cu frumoasa noastră literatură poporană, ceea ce ne face se-l salutăm cu dragoste în șirul folkloriștilor noștri. În ședința festivă a societății de lectură a studenților gimnasiali din Blașiu, ținută la 19 Iuniu st. n. și-a cetit o disertațiune despre „*Credințele astronomice și meteorologice ale țeranului în lumina sciinței*“ pentru care disertațiune a și câștigat primul premiu de 10 corone, plus câștigul moral, care e mult mai mare. Acea disertațiune e pusă la dispoziția »Rev. Il.« și se va publica în scurt timp. Tot Revistei Ilustrate a încredințat și un ceștionar, la care vor binevoi on. cetitori, cari se ocupă cu literatura poporală, a-i respunde tot pe calea acestei Reviste. Insemnăm la acest loc că tinerul domn George Zăria e fiu al Bănatului, compatriot de a fericitului Simion Mangiuca, care asemenea s'a ocupat forte serios cu literatura poporală. Tinerul folklorist are avantajul, că scie bine și limba sârbescă, și așa cu ajutorul ei pote face comparare între literatura poporală română și cea sârbescă. Ceștionarul dsale e următorul:

Ce crede poporul pe la D-voastră:

1. Despre bolta cerescă? cum este aceia făcută? și cum stau fixate pe ea stelele?
2. Despre sôre și mersul său?
3. Despre lună? de unde provin fazele lunari? ce sunt pe-tele acelea cari se ved în lună?
4. Despre luceferi?
5. Despre diferite constelațiuni cum sunt: Carul cel mare și mic (ursa mare și mică), Găinușa, Toca și altele?
6. Despre stelele cu codă?
7. Despre stelele cățetore, și despre ploia de stele.
8. Despre calea laptelui?
9. Despre întunecimi de sôre și de lună? (ce sunt vêrcolacii, strigoii, moroii și pricolicii?)
10. Despre nori, ploie și grindină, de unde vin acestea?

11. Despre fulgere și trăsnete?
12. Despre curcubeu?
13. Despre vânt? de unde vine? cum se nasce volbura?
14. Despre fenomenul țilei și noții și preschimbaria lor alternativă?
15. Despre depărtarea sorelui, lunei și întregii boltei ceresci dela pământ?
16. Despre numărul stelelor? și corelațiunea dintre ele și viața omului?
17. Despre frig și căldură?
18. Despre anotimpuri?
19. Despre rouă și brumă?
20. Despre pământ? forma și estensiunea lui?
21. Despre cutremure de pământ?
22. Despre apă? de unde vine apa riului, isvorului, fântânei?
23. Despre munți și văi? cum s'au format?
24. Despre mări? mărirea lor?
25. De este bine ca omul să-și scuipe în sin dacă vede picând vre-o stea?
26. Din ce fel de semne deduce poporul pe la Dvoastră schimbarea de vreme de es. că va fi ploie, grindină, vânt sau senin și secetă?
27. După ce se orienteză pe la Dvoastră poporul în calcularea timpului.
28. Ce fel de legende circulează prin gura poporului de pe la Dvoastră despre cele 12 luni ale anului?

Orî cine ar fi în plăcuta poziție de a putea da răspuns lămurit în sensul credinței populare — la una orî mai multe din întrebările de mai sus, este rugat ca acele răspunsuri se le trimită la adresa »Rev. Ilustr.« în Rettet (Transilvania), care le va aduna și le va pune la dispoziția tinerului folklorist publicându-le tot odată și în Revista acêsta.

Red. „Revistei Ilustrate“.

Țărani și noștri.

O părechie tineră din Bănat.

*Lelișoră din Bănat
Ce-ai cerut și nu ți-am dat?
Mi-ai cerut mere și pere,
Ți-am dat buze subțirele,
Mi-ai cerut mere și nucă,
Eu ți-am dat buzute dulci!*

*Până tray o horicică,
De necaz nu sciu nimic,
Decă gut horea de tras,
Nu-mi ved capu de necaz.*

*Seraci ochisorii mei
Mare i lumea, o ved cu ei,
Dar nu ved oment d'ai mei
Făr tot negri străineii.*

*Inimă supărăciosă,
Ce ți-aș da să fi voiósă?
De mi-ai da bunu lumii
Io cum am fost noi mai fi.*

Doine populare.

*Seraca inima mea
Mult se frige și arde ea
De-ar avea gură să sbiere,
S-ar mira lumea, ce-ar cere,
De-ar avea gură să strige
S-ar mira lumea, ce-ar dice.*

*De n'ar plânge inima,
Nici ochii n'ar lăcrăma,
Când inima 'ncepe a plânge
Cu ochii nu poți învinge.*

*Seraca măicuța mea
Dela multe m'o scos ea,
Dela multe dela toate
Dela două nu mă poate
Dela dor și dela morțe.*

*Seraci ochisorii frumoși
Trebuirea-ți din cap scoși,
Că voi rău samă ați luat
După cine v'ați uitat.*

*Seracă inimă dragă
S'o rupt din tine o dărăbă
De te-ar fi rupt om de treabă,
Dar te o rupt un blăstămat,
Care-i mai urit în sat.*

*Frunța verde mărul
Ie-mă 'n brațe dorule
Și me legână frumos,
Să nu cad din brațe jos
Că-s copilu desmerdat
Și nu dorm ne legănat.*

*Copilă din doi părinți
Nu sili să te măriți.
Măritatu-i jug de fer,
La copile până per;
Măritatu-i jug de petra
Până-i lumea nu ești fată.
Asta nu-i măr vermănos
Să mănânci și să țipi jos,
Nici nu-i pără pădureșă,
Că-i un lucru pe viață.*

Român mărginean călare.

*De-a dragul se mergi călare
Pe calul cu cîma mare
Pântănog de trei picioare,
Bueștraș în fuga mare!*

*Frunța verde lasă lasă
De tine mândră nu mi pasă,
Că de mine nu bagă sună,
Cât piper pui 'ntro zamă.*

*Seracă străinătate
Tu mi-ai fost soră și frate
Mi-ai fost pretin și crășmaș
Pân la morțe nu mă lași.*

*Asta lume-i cum o vești
La nime să nu te 'ncrești,
Nici la soră nici la frate
Nici la cămeșă din spate.*

Din Fiscuț c. d. Teodor Oltean.

Bibliografii.

O carte de mult dorită. O plăcută surprindere ni-a făcut domnul Dimitrie Bardoși, supralocotenent c. și r. de infanterie nro 37 prin scrierea și edarea unui op intitulat »Carte de instrucțiune militară pentru școlile de șargi de infanteriă ces. și reg.

Noi Români din acesta patriă suntem reprezentați în armata comună ces. și reg. în următorul mod:

In regimentul nro 2 staționat în Brașov sunt români 75%.

In regimentul nro 5 staționat în Sathmar sunt români 75%.

In regimentul nro 29 staționat în Becicherechul mare sunt români 40%.

In regimentul nro 31 staționat în Sibiu sunt români 85%.

In regimentul nro 33 staționat în Arad sunt toți români.

In regimentul nro 37 staționat în Oradea mare sunt români 68%.

In regimentul nro 41 staționat în Cernăuț sunt români 70%.

In regimentul nro 43 staționat în Caransebeș sunt toți români.

In regimentul nro 46 staționat în Segedin sunt români 40%.

In regimentul nro 50 staționat în Alba-Iulia sunt toți români.

In regimentul nro 51 staționat în Cluș sunt toți români.

In regimentul nro 61 staționat în Timișoara sunt români 78%.

In regimentul nro 62 staționat în Oșorheiul Mureșului sunt români 80%.

In regimentul nro 63 staționat în Bistrița sunt români 90%.

In regimentul nro 64 staționat în Orăștia sunt toți români.

In regimentul nro 85 staționat în Sigetul-Marmației sunt români 65%.

Dacă vom considera că în timp de resbel regimentul are 5000—6000 feciori, atunci putem face computul câți feciori avem noi numai în armata comună, afară de cele 2 batalioane vânători (în Cluș și Sibiu) care au câte 1000 feciori, mare parte români, apoi în cele 8—10 regimente de infanteriă honveșcă încă avem multime de feciori de ai noștri. Și lucru de mirat, șargele, adică suboficerii: corporalii, conducătorii de plutone și sergenții de serviciu, sunt în mare parte tot neromâni chiar și la regimintele aceste curat seu în mare parte românesci. Precând, natura lucrului ar aduce cu sine, că la aceste regimente șargele se fie la număr în proporția cu numărul feciorilor de român. Dar nu e așa, și nu pote fi așa pre lângă totă bunăvoința, câtă vreme feciorii noștri nu se pregătesc de timpuriu pentru aceste trebi. Și, feciorii noștri, la rândul lor, încă erau de scuzat pentru indiferința ce o arătau,

căci — nu aveau cărți din care să se pregătescă. Dar acum lucrul s-a schimbat: Domnul Dimitrie Bardoși supralocotenent c. și r. a scris o carte foarte bună, care poartă numele după cum am spus mai sus, și din care toți feciorii noștri, care știu ceti și sunt luați la miliție, își pot câștiga cunoștințele cele mai neapărat de lipsă pentru noua lor viață de 3 ani, ce au de a o petrece sub stégul înălțatului împărat și rege. E deci de lipsă ca cărturarilor noștri dela sate se aducă pe sâma fiecărui ficior înrolat câte așa o carte, ca în decursul verei să se pregătescă cât de cât, ér la tomnă, când va fi chemat, se nu-i vină lucrurile atât de urite și necunoscute. Dar cartea domnului Bardoși nu e folositoare numai pentru ostași, ea ne e folositoare și nouă civililor. Din ea putem învăța multe lucruri, cari până la cetirea ei ne erau necunoscute.

Apoi prețul e un bagatel: O coronă și 3 cruceră es. trimis acasă, ér celui ce comandă mai multe, de sigur i se dă rabat convenit.

Un fost soldat din regimentul de liniă nr. 63.

Dela zelosul și harnicul învățător din Valeadieni, în Bănat, dl *George Cătană*, au apărut de-odată 2 opșore, unul didactic: *Omul. Noțiuni din anatomie și fiziologie și reguli igienice pentru conservarea sănătății și a corpului omenesc etc.* Gherla, tipografia »Aurora« A. Todoran 1898. Prețul 25 cr. Și unul istoric: *Vieța și faptele lui Stefan-Cel-Mare și Bun Domnul Moldavei*, scrisă pentru înțelegerea tuturor, Sibiiu, »Tipografia« societate pe acții, 1898. Prețul 40 cr. De vânzare în librăria diecesană din Caransebeș.

Imnuri și Ode dedicate Ex. Sale *Dr. Victor Mihályi de Apșa*, cu ocaziunea sârbărilor aranjate în Blasiu, la instalarea Sa de Archiepiscop și Metropolit de Alba-Julia și Făgăraș, de Emil Szabo. E o broșură elegantă în quart mare, tipărită în »Tipografia« societate pe acții, conținând 10 imnuri și ode la adresa sârbăritului Archiepiscop.

„Convorbiri Literare“ apare la 15 ale fiecărei luni, anul XXXII, editura *Librăriei Socecu et Comp*; București calea Victoriei 21. Este Revista cea mai eminentă literară, eșind în broșure de câte 7 côle octav mare. Abonamentul pentru țările locuite de Români pe un semestru lei 7.50, adecă pe an 15 lei. — Cine are rara ferice de a poșede »Convorbirile Literare« chiar dela început până adă, are cea mai frumoasă bibliotecă literară națională. Dar câți sunt acei fericiți? — De sigur tare puțin!

Foia poporului. De 6 ani în côle apare în Sibiiu în fie-care duminică o gazetă pentru țerană, numită „Foia poporului“ și costă pe anul întreg numai 3 fl. Acesta este cea mai răspândită gazetă printre țeranii noștri, și cu drept cuvânt, de ôre ce ține pe cetitori în curent cu afacerile politice, naționale, bisericesci, școlare, sociale și dă îndrumări practice din economia câmpului, grădinărit și stupărit, pre lângă multe bucăți de literatură ușoră. Se recomandă de sine prin cuprinsul ei cel bogat.

Tribuna, diar quotidian apare în anul al XV. în Sibiiu. Luptă hărbătesce alătura cu Gazeta Transilvaniei pentru cauzele noastre naționale. Prețul de abonament 14 fl. pe an. Nu sê mai satură omul a o cetă!

Retorica și carte de cetire. In editura *Carol Csallner*, Bistriță, se află „*Retorica și carte de cetire*“, de Prof. G. Pletos și I. Ghețe, întogmită în conformitate cu planul ministerial pentru cl. V. și VI-a gimnasială.

Cartea conține partea teoretică pentru tehnica compozițiilor în prosă de genul conscriptiv, narativ, filosofic-didactic și de genul oratoric. Conține apoi mai multe modele în text și un număr corespunzător de bucăți de cetire anume căutate și luate dela cei mai buni scriitori români. Special cartea de cetire are: 14 specimene de conținut rotundit din genul descriptiv; 13 din genul narativ; 15 din prosa filosofică; 17 din genul oratoric.

Cartea a fost aprobată din partea Inaltului Ministeriu r. m. pentru culte sub Nro. 34134 ex 1895; ér de cătră presa română a fost apretiată ca o carte de valóre. Ea are VIII+326 pagini și costă 1 fl. 80 cr. = 3.60 coróne, pentru Ungaria; ér pentru România 4 franci.

Librării și vânzătorii capetă rabat.

Comandele se pot face la tipografia *Csallner* în Bistriță (Besztercze) ori la autori în Năsêud (Naszód).

Geografia pentru clasa I. gimnasială, reală și pentru preparandii de *Pompeiu Grigorița*, profesor gimnasial în Năsêud a eșit de sub tipar și se află în editura *Tipografiei Carol Csallner*, în Bistriță, de unde se pôte procurá.

Dicționarul român-maghiar pentru școlă și privată de *Ion Gheție*, profesor gimn. în Năsêud se pôte procurá dela autor cu prețul de 3 fl.

Diverse.

Himen. *Dr. Petru Todorescu*, med. de reg. c. și reg. și-a sêrbat la 12 Iunie căsătoria cu dșora *Lavinia* fca domnului *Nicolau Florescu* posesor în Ighiu. Noroc și zile bune!

Necrológe. *Stefan Pop*, nobilul paroch gr. cat. din Mihalțiu și protopop al tractului Aiudului, în 25 Iunie n. 1898, împărțit cu ss. Taine, a adormit în Domnul în al 65-lea an al vieței și al 40-lea al preoției și al fericeitei sale căsătorii. Osămintele scumpului defunct s'au aședat spre odihnă în cimiteriul gr. cat. din Mihalțiu Luni în 27 Iunie n. 1898 la 3 ore după amiazi. — Chiar și metropolitul Blasiului cu bărbații cei mai destinați de acolo au participat la înmormântarea acestui preot demn, ca și care foarte puțin avem.

Măria Ballan, după un morb scurt și greu a repausat în Domnul Joi în 7 Iuliu st. n. a. c. la 11 ôre sera în etate de 40 de ani, lăsând în jale pe neconsolabilul ei soț *Grigore Ballan* conducătorul tabulei țerii din Cernăuț, și fii: *Valerian*, *Nicu*, *Theodor*, *Ambrosius*, *Livius*, *Julian* și *Maria*.

Deslegarea logogrifului din broșura IV.

Sóre, sorte, mórte. Bine au deslegat'o domnișora: *Elisabeta Neagoș* din Deda și d-nii: *Alvescu*, *Clușiu*; *Ioan Andrei*; preot gr.-cat. în Sân-Mihaiul de Câmpia; *Octavian* din Ludișor; *Ioan Moldovan*, preot gr.-cat. în O.-Ujfal; *Aureliu Sdicu*, teolog în Caransebeș; *Ioan Cociș*, ped. în Blasiu; *Leon Cehovschi*, inv. sup. în Partești de sus (Bucovina).

Premiul (o cărticică scrisă de redactorul acestei Reviste.) l'a câștigat prin sortare domnul *Ioan Moldovan*, paroch gr.-cat. în O.-Ujfal p. u. Teke.

Telefonul redacțiunei.

Bicicli, întregă n'a avut loc — a o frânge n'am voit — am lăsat'o întregă pentru procsimul nr.

Dlui *I. Recensiunea* dtale asupra opșorelor scrise de dl *George Cătană* nu o putem publica, fiind lungută și având »*Revista Ilustrată*« puțin cetitori de cari cetesc astfel de recenzii cu plăcere. Sperăm că ești satisfăcut dacă repetăm și noi câteva din vorbele dtale: „*Le recomand* (scrierile dlui *G. Cătană*) *cu toată căldura tuturor, celor ce știu ceti și ar fi de dorit ca se avem mulți învățători ca dl G. Cătană.*“

Dlui *Teodor Bogdan*, inv. în Samsudul de Câmpia: Primit. Mulțămii! Pôte că se vor folosi din ele.

Dlui *Ion Negrescu* — România. Ce putem bucuos publicăm. Din cele soșite în urmă încă vom folosi cât ni-a sta în puțină.

Dlui *George Târziu*, ped. abs. în Cenadul Sêrbesc: După ce le vom vedé vom scî spune. de se pot publica ori ba, numai se fie bine scrise, că corespondința de abia o am putut descifra.

I. S. Korneuburg. Nrii 3 și 4 vi s'au trimis a două ôră. Vrăjitórea satului nu întrunescé condițiile de a se putea publica. Cu mare greu am descifrat'o ca se ne convingem că nu-i de noi.

Prof. *Dr. Elefterescu*. Mulțămii de cele primite și de cele promise. Salutați frățesc!

O Albăiuliană. Ambele se vor publica: »*Dolores*« întâiu și în Novembre »*Diua morților*«. Mai aveți multe? Complimente!

Dlui *P. A.* »*Uncei amăgitoare*« și »*Le dorul têu bădiță*« rimează bine, ci nui pic de poeziă-n ele, prin urmare nu le putem folosi.

Dșorei *Iulia Bran*. Primit. Mulțămii. Astfel de lucrări folosim cu plăcere. Mai multora: parte pe cale privată, parte în anul viitor.

Abonamentele se trimit la editor în *Șoimuș (Nagy-Sajó)*, manuscrisele la redactor în *Reteag (Retteg) Transilvania*.

„*Revista ilustrată*“ de pe semetru I al anului 1898 compactată în legătură de lucs se vinde la administrația acestei foi numai cu 5 fl. ediția de salon și cea populară cu 3 fl. 50 cr.

Cuprinsul broșurei VII. »Blăstemul șerpelui«, (poesie) pag. 121. — »Ceva despre Bucovina«, pag. 122—124. — »Cine?! . . .« (Problemă) pag. 124—131. — »*Dr. Silvestru Morariu-Andrieviciu*, (1818—1895)«, cu ilustrațiune pag. 125—127. — »*Lorenzo Sampierra*«, (narațiune) pag. 128—131. — »*Strigoii*«, (poesie) pag. 131. — »*Mănăstirea dela Sinaia*«, (cu ilustrațiune) pag. 131—133. — »*Inceput de veră*«, (poesie) pag. 133. — »*Trei ómeni alui Dumneșeu (Mos Herlea)*«, (cu ilustrațiune) pag. 133—134. — »*Conochifterița*«, pag. 135—136. — »*Pe veci pierdută*«, (poesie) pag. 136. — »*Micul Ciobănel*«, (cu 2 ilustrațiuni) pag. 137. — »*Meteorologie poporană*«, Caru mare (Ursa mare), (Legendă), pag. 138. — »*Un nou folklorist*«, pag. 138. — »*Țeranii noștri*« (cu 2 ilustrațiuni), Doine, pag. 139. — »*Bibliografi*« pag. 139—140. — »*Diverse*«, »*Deslegare de Logogrif*« și »*Telefonul Redacțiunei*« pag. 140.